

Kulturno-povijesna baština i turistički resursi sjevernog dijela istočne Slavonije

Molnar, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:402893>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

Tina Molnar

**KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA I TURISTIČKI
RESURSI SJEVERNOG DIJELA ISTOČNE SLAVONIJE**

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, rujan 2023.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT
TURIZMA I SPORTA

Tina Molnar

**KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA I TURISTIČKI
RESURSI SJEVERNOG DIJELA ISTOČNE SLAVONIJE**

**CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE AND
TOURIST RESOURCES OF THE NORTHERN PART
OF EASTERN SLAVONIA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
Mr. sc. Ivan Hegeduš, v. pred.

Čakovec, rujan 2023.

MEDIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
ODBOR ZA ZAVRŠNI RAD

Čakovec, 20. veljače 2023.

ZAVRŠNI ZADATAK br. 2022-MTS-R-98

Pristupnik: **Tina Molnar (0313025284)**
Studij: Redoviti preddiplomski stručni studij Menadžment turizma i sporta
Smjer: Menadžment turizma

Zadatak: **Kulturno-povijesna baština i turistički resursi sjevernog dijela istočne Slavonije**

Opis zadatka:

Svaka regija u Republici Hrvatskoj ima bogatu kulturno-povijesnu baštinu, Slavonija je bogata šumama, parkovima, planinama, crkvama, tvrđavama i ostalim sakralnim objektima. Kakva je u tom pogledu što se tiče kulturno-povijesne baštine istočna Slavonija? Ima li ona u svojoj turističkoj ponudi određenu kulturno-turističku ponudu? Koji su njezini najpoznatiji turistički resursi? Koji lokalitet ima najpoznatiju turističku ponudu i jeli navedena turistička ponuda poznata samo u Republici Hrvatskoj ili i izvan granica Republike Hrvatske? Kako i na koji način se navedeno područje promovira i prezentira u javnosti? Ulaže li lokalna vlast dovoljno u promociju svojih resursa? Postoje li na navedenoj lokaciji i neke manifestacije koje se održavaju svake godine? Kakva je obrazovna struktura osoba koje se bave turizmom u navedenoj regiji? Napuštaju li mladi ljudi navedenu lokaciju ili općina ulaže u pojedine gospodarske i turističke subjekte kako bih privukla i zadržala što više mladih ljudi na navedenom području? Kakva je budućnost sjevernog dijela istočne Slavonije?

Rok za predaju rada: 20. rujna 2023.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
završni ispit:

mr. sc. Ivan Hegeduš, v. pred.

ZAHVALA

Želim se zahvaliti svojem mentoru mr. sc. Ivanu Hegedušu v. pred. na sveukupnoj pomoći oko izrade završnog rada. Hvala na pomoći oko definiranja teme i pisanja završnog rada na temu o području u Republici Hrvatskoj iz kojeg dolazim.

Posebno se zahvaljujem mojoj obitelji koja je kroz cijelo studiranje bila moja najveća podrška.

Sažetak

Slavonija kao regija u Republici Hrvatskoj bogata je ravnicom koja je nastala isušivanjem Panonskog mora te se iz tog razloga danas Slavonija u raznim tekstovima spominje kao Panonija. Osim ravnice, Slavonija obiluje brojnim kulturnim znamenitostima, te bogatom kulturno–povijesnom baštinom koja se savršeno uklapa u prirodne ljepote koje se nalaze u toj regiji. Sjeverni dio istočne Slavonije, zajedno s Baranjom, također posjeduje brojne tradicijske običaje i bogatu povijest koja stvara mogućnost za razvijanjem više vrsta turizma na tom području, kako bi došlo do veće prepoznatljivosti i posjećenosti te regije.

Povijest, odnosno nastanak Slavonije, te kulturno–povijesna baština i turistički resursi zajedno sačinjavaju odličnu turističku ponudu i predstavljaju brojne mogućnosti koje regija nudi. Sama regija nalazi se u kontinentalnom dijelu Hrvatske, stoga je turistička ponuda bazirana na kontinentalnom turizmu, odnosno vrstama kao što je ruralni turizam koji se sastoji od seoskog turizma, lovnog i ribolovnog te drugih koji su vezani uz prirodu i znamenitosti. Prikazana je najpoznatija turistička ponuda Kopački rit te manifestacije koje se odvijaju svake godine i privlače velik broj turista.

Glavni problemi koji utječu na razvoj turizma i popularnosti navedene regije spoznat će se putem online anketnog upitnika. Cilj istraživanja bio je saznati mišljenje stanovnika navedene regije o stanju razvijanja regije i njezinim problemima te prikupiti informacije o tome što misle o turističkoj ponudi i kako bi se ona mogla poboljšati. U anketnom upitniku sudjelovali su ispitanici od 18 do 50 i više godina koji imaju prebivalište na području Slavonije i Baranje. Rezultati istraživanja odnose se na to koliko su stanovnici upoznati s turističkom ponudom regije u kojoj žive te na ulaganje državnih i lokalnih vlasti u razvoj turizma i poboljšanje turističke ponude. Također, putem upitnika se željelo saznati koji je razlog odlaska velikog broja mladih ljudi iz Slavonije te postoji li mogućnost veće zaposlenosti ukoliko se proširi turistička ponuda i turizam razvije u veću granu.

Ključne riječi: kulturno–povijesna baština, Slavonija, turistički resursi, manifestacije, turistička ponuda, tradicija, znamenitosti

SADRŽAJ

Sažetak

1. UVOD	8
2. TEORIJSKI OKVIR	10
2.1. Povijesni razvitak sjeveroistočnog dijela Slavonije.....	10
2.2. Kulturno - povijesna baština gradova u sjevernom dijelu istočne Slavonije.....	12
2.2.1. Grad Donji Miholjac.....	12
2.2.2. Grad Belišće	13
2.2.3. Grad Valpovo	14
2.2.4. Grad Beli Manastir	14
2.2.5. Grad Osijek.....	15
2.3. Kulturno – povijesna baština naselja i općina u sjevernom dijelu istočne Slavonije	17
2.3.1. Naselje Bistrinci	17
2.3.2. Naselje Bocanjevci	18
2.3.3. Naselje Ladimirevci.....	18
2.3.4. Naselje Bizovac	19
2.3.5. Naselje Petrijevci.....	19
2.3.6. Naselje Kneževi Vinogradi	19
2.3.7. Naselje Zmajevac	20
2.3.8. Naselje Darda	20
2.3.9. Naselje Bilje i Kopačevo	21
2.4. Stanje turističke ponude u Slavoniji i Baranji	21
2.5. Kulturno – turistička ponuda sjevernog dijela istočne Slavonije.....	23
2.6. Najatraktivnija turistička ponuda sjevernog dijela istočne Slavonije i Baranje – Kopački rit	25
2.6.1. Ponuda Parka prirode Kopački rit	26
2.7. Manifestacije Slavonije i Baranje	27
2.8. Prekretnice razvitka turizma Slavonije i Baranje	29
2.8.1. Ruralni turizam.....	29
.....	30
2.8.2. Lovni turizam	31
2.8.3. Ribolovni turizam.....	32
2.8.4. Seoski turizam	33

3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE	35
3.1. Metodologija istraživanja.....	35
3.2. Karakteristike uzorka	37
3.3. Rezultati istraživanja.....	39
3.4. Ograničenja istraživanja	46
4. ZAKLJUČAK	47
5. LITERATURA	49
PRILOZI.....	51

1. UVOD

Sjeverni dio istočne Slavonije bogat je kulturno–povijesnom baštinom i turističkim resursima koji nisu dovoljno poznati u ostatku Hrvatske, ali i svijeta. Slavonija od samog osnivanja i davne prošlosti ima problem u upravljanju njezinim resursima i stvaranjem ponude koja će privući veći broj posjetitelja te postati poznatija i privlačnija. Slavonija, kao regija u Hrvatskoj, može ostvariti veći broj noćenja tijekom cijele godine, što znači da njezina posjećenost ne mora biti sezonski određena. Kulturne znamenitosti i prirodne ljepote mogu sačinjavati turističku ponudu koja će biti prilagođena željama i zahtjevima turista te suvremenim turističkim trendovima. Veliki problem u neprepoznavanju prave vrijednosti Slavonije leži u upravljanju državom. Od same prošlosti, turizam se uglavnom odnosio na obalu države i sve mogućnosti i ulaganja bila su uložena upravo u taj dio, dok je kontinentalni dio države ostao zaboravljen i netaknut u smislu stvaranja turističke ponude. Kontinentalni dio Hrvatske bogat je znamenitostima, kulturno-povijesnom baštinom, prirodnim i životinjskim svijetom te mnogim drugim resursima koji bi zajedno stvorili bogatu turističku ponudu i privukli veći broj turista na to područje. Samim stvaranjem bolje turističke ponude, država bi ostvarivala veći broj noćenja i posjeta turista u tim regijama te bi ostvarili veći prihod koji bi doprinio razvoju Slavonije, ali i čitave države. U stvaranju modernog turizma, zanemaruje se ponuda koja se sastoji od održivog turizma, koji nudi vrste turizma kao što su ruralni turizam, seoski turizam te lovni i ribolovni turizam. Upravo takve vrste turizma nalaze se na području Slavonije i Baranje te bi ulaganje u razvitak i poboljšanje turističke ponude bazirane na tim vrstama turizma ostvarilo veće želje turista za upoznavanjem kulturno–povijesne baštine, prirodnih ljepota te tradicije i običaja u Slavoniji.

Online anketni upitnik pomogao je u informiranju o kulturno–povijesnoj baštini i turističkim resursima sjevernog dijela istočne Slavonije te saznanju mišljenja stanovnika te regije o problemima zbog kojih se regija ne razvija ili nije dovoljno poznata ostatku države i svijeta. Glavna pitanja koja se nalaze u provedenom istraživačkom dijelu su sljedeća: „Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude Slavonije i Baranje?“; „Smatrate li da je u Slavoniji i Baranji iskorišten sav kapacitet za stvaranje turizma?“; „Što mislite, s kojom razinom obrazovanja najviše ljudi radi u turizmu u Slavoniji i Baranji?“; „Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava kako bi zadržali i ponudili posao mladim ljudima na području Slavonije i Baranje?“ te „Odaberite odgovore za koje se slažete da su razlog zašto mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju“.

Rezultatima će se prikazati trenutno stanje i mišljenje stanovnika ove regije te kako Slavonija i Baranja, osobito sjeverni dio istočne Slavonije, ima pun potencijal za razvitak turizma te stvaranje bogatije i poznatije turističke ponude.

2. TEORIJSKI OKVIR

Meler (2002) navodi da se strateški razvoj Republike Hrvatske deklarativno temelji na poljoprivredi i turizmu kao najprepoznatljivijim prirodnim resursima. Zbog nekonzistentnosti u minulom poslijeratnom razdoblju, razvoj je izostao, iako su postignuti optimistični rezultati u turizmu. Posebno se to odnosi na područje Slavonije, Baranje i Srijema. Turizam je generator ukupnog razvoja, što se objektivno temelji na očuvanom turističkom prostoru te prirodnim, kulturnim, povijesnim i ostalim bogatstvima koja plijene pažnju turističkih potrošača.

2.1. Povijesni razvitak sjeveroistočnog dijela Slavonije

Ime „Slavonija“ potječe od srednjovjekovnog latinskog imena *S(c)lavonia* koje, jednako kao i oblici *S(c)lavia* i *S(c)lavinia*, označava „zemlju nastanjenu Slavenima“ (*Sclavi*, *Sclavini*, *Sclavones*). Tim se imenom nazivala i rana hrvatska država na istočnoj obali Jadrana, osobito u papinskim i drugim zapadnim izvorima, sve do doba križarskih ratova, čiji su kroničari istočnu jadransku obalu i njezino brdovito zaleđe redovito nazivali „Slavonijom“ (<http://hips.hr/slavonija/>).

Prema Pilar (2003), od davnina se za Slavoniju govorilo kako se nalazi na području nekadašnjeg Panonskog mora koje je presušilo. Istraživanja su pokazala kako je Panonsko more stvarno postojalo i nestalo prije oko 600 tisuća godina. Upravo to dogodilo se zbog velikih klimatskih promjena koje su uzrokovale isušivanje mora. Nakon isušivanja, nastala je divna Slavonija bogata ravnicom, koja kroz povijest nije imala dobre vladare koji bi upravljali njome. Tako je, od davne prošlosti, Slavonija obilježena bogatstvom, ali i siromaštvom. Vladari i tadašnji ljudi bili su jedni drugima prijatnija iz razloga što nisu ostvarivali zajednički cilj kao zajednica, nego je svaki pojedinac htio imati vlastitu korist. Takva razmišljanja ljudi dovela su Slavoniju do velikih problema koji su rezultirali time da čovjek ne zna iskoristiti mogućnosti i kvalitetu na pravilan način. Kako je završilo kapitalističko vođenje države, cilj da se ljudi organiziraju u grupacije i ostvaruju zajedničke ciljeve nije bio moguć, nego se dogodilo upravo suprotno. Na početku trećega tisućljeća, u uvjetima dominacije visoke tehnologije i integracijskih procesa koji pretvaraju svijet u „globalno selo“, hrvatsko se društvo, kao i većina postsocijalističkih, sudara s nužnošću „druge modernizacije“, iako prva još nije ni prošla. Premda se u globalnom okruženju od tranzicijskih zemalja očekuje i traži industrijalizacija na postindustrijski način, u obliku

visoke tehnologije i *scientific managementa*, prestrukturiranja gospodarstva, horizontalne i vertikalne demokratizacije, kulturne otvorenosti i slično, te su zemlje, prije svega, željne izlaska iz ekonomskog siromaštva i političke izoliranosti.

Prema Sršan (2000), od 1991. godine i kasnije Hrvatska je prošla teške dane velikosrpske agresije. Brojni protjerani sa svojih ognjišta, porušene kuće, crkve i drugi kulturni spomenici hrvatskog naroda podsjećaju nas na vrijeme prije tri stoljeća. Usprkos ondašnjem rušenju i zatiranju, kao i nedavnom, hrvatski se narod brzo oporavio, uključio u europske kulturne tekovine te danas u slobodnoj i samostalnoj državi gradi svoje domove i stvara bolje uvjete života.

Pilar (2003) navodi da uključivanje u europske sile nije pomoglo Slavoniji da postane razvijenom regijom jer političke sile ne ulažu potporu u razvitak same regije. Slavonija obiluje poljoprivredom, no, nažalost, to ju ne čini bogatom regijom, nego upravo suprotno. Političke vlasti i ostale organizacije, od davnina pa sve do danas, čvrstim snagama ustraju u tome da se Slavonija kao regija ne razvija od poljoprivrede. Slavonija je bogata ravnicom, plodnim tlom te velikim brojem biljnih i životinjskih vrsta koje su opstale na njenom području. Ali, promatrajući povijest, može se saznati puno o tome zašto Slavonija nikad nije postala vrlo razvijena i prepoznatljiva u regiji i svijetu.

2.2. Kulturno - povijesna baština gradova u sjevernom dijelu istočne Slavonije

Valčić (2018) navodi da je baština obično geografski određena i vezana uz specifično mjesto te označava povijesni razvoj određene kulturne grupe. Definicija baštine kojom se koristi ICOMOS[22] (1999) sveobuhvatna je: „Baština je široki koncept i uključuje prirodni i kulturni okoliš. Obuhvaća krajolike, povijesna mjesta i izgrađeni okoliš, kao i bioraznolikost, zbirke, prošle i sadašnje kulturne prakse, znanja i životna iskustva.“

2.2.1. Grad Donji Miholjac

Grad Donji Miholjac u svojoj povijesti poznat je po ranoj naseljenosti tog područja zato što se smjestio na visokoj južnoj obali Drave, gdje se još nalazi i rijeka Karašica, koje zajedno omogućuju dobre uvjete za tadašnji život. Naziv Donji Miholjac u povijesti se spominje pod nazivom „Mariniana“ te se uz taj naziv spominje i izgradnja crkve u čast sv. Mihaela koja se u gradu nalazi i danas. Osim crkve sv. Mihaela, u gradu se nalazi dvorac Mailath–Prandau koji je izgrađen 1906. godine. Zapravo se radi o dva dvorca, od kojih je Prandau stariji, a noviji dvorac je Mailath, no oba dvorca povezana su trijemom. Dvorac je građen u historicističko–neromantičkom obilježju. Okolicu dvorca okruživao je perivoj koji je sagrađen 1818. godine te grijani staklenici koji su tadašnjim vladarima služili za uzgoj tropskog bilja (<https://tz-donjimiholjac.hr/wp/povijest/>).

Slika 1. Dvorac Mailath-Prandau

Izvor: <https://croatiareviews.com/culture-and-heritage/prandau-mailath-castle>

Osim dvorca, u gradu se nalazi spomenik cara Franje Josipa I. koji je podignut njemu u čast te spomenik poginulim braniteljima Domovinskog rata koji je podignut u sjećanje na branitelje s područja Donjeg Miholjca. Spomenik se nalazi u Parku Matice hrvatske (<https://tz-donjimiholjac.hr/wp/povijest/>).

2.2.2. Grad Belišće

Povijest grada Belišća seže u 1864. godinu, kada se izgradila pilana i kuće uz rijeku Dravu te je tako započelo nastajanje grada. Pilana se nalazila uz desnu obalu Drave, na prostoru koje se nazivalo Belistyem, Belištem i na kraju Beliščem, kako je ostalo i do danas. Vlasnik pilane bio je Salamon Heinrich Gutmann, mađarski veletrgovac i slastičar. Nakon početka rada pilane, u gradu se otvara poštanski ured, škola, vodovod i ostali resursi koji su potrebni za stvaranje grada. Gutmann nakon uspješnog poslovanja pilane otvara tvornice u Belišću i omogućuje razvijanje grada. Otvorio je tvornicu drvno-destilacijskih proizvoda i parketa, tvornicu tanina te bačvaru. Palača ili Palej, po kojoj je grad Belišće prepoznatljiv, najveća je zgrada starog Belišća. Godine 1905., palača Gutmann izgrađena je u obliku historističke jednokatnice. U gradu se nalaze brojni drugi sakralni objekti i spomenici, a neki od njih su grobljansko rimokatolička kapela te župna crkva sv. Josipa Radnika (<https://www.tzbelisce.net/povijest-belisca/>).

Spomen-vlak sastavni je dio muzejske zbirke u Belišću koji je obnovljen i predstavljen javnosti otvaranjem Muzeja 1975. godine. Ovaj jedinstveni spomenik podsjeća na nekadašnju uskotračnu slavonsko-podravsku željeznicu koja je niz godina pulsirala životom Slavonije i Podravine, a definitivno je ukinuta 1970. godine.

Kompozicija se prvotno nalazila na nekadašnjoj željezničkoj stanici u Belišću na novoizgrađenoj pruzi dužine 100 metara, uz koju su bili postavljeni i željezničarski signali, kao i ulazni signal (<https://www.tzbelisce.net/povijesne-znamenitosti/>).

Slika 2. Palača Gutmann

Izvor: <https://www.tzbelisce.net/povijest-belisca>

2.2.3. Grad Valpovo

Rijeka Karašica prolazi kroz cijeli grad te postoji čak sedam mostova u Valpovu ispod kojih prolazi Karašica. U blizini Valpova nalaze se rijeke Vučica i Drava. Od kulturno-povijesne baštine u Valpovu, najpoznatiji je barokni dvorac grofova Prandau–Normann (Slika 3.) koji datira iz 15. stoljeća. Uz njega se nalazi srednjovjekovna kula i dvorska kapelica Svetog Trojstva, također nastale u 15. stoljeću. Sam dvorac okružuje i valpovački barokni perivoj koji se sastoji od više od 150 različitih vrsta bilja. U Valpovu se nalazi najstarija sačuvana zgrada kontinentalne Hrvatske, koju su ljudi tada koristili kao kazalište, a nastala je 1809. godine idejom baruna Josefa Ignatza Hilleprand von Prandau. Mjesto gdje su sahranjeni valpovački vlastelini, baruni Prandau i grofovi Normann nalazi se u Valpovu u kapelici sv. Roka koja je, osim grobnog mjesta, i Memorijalni centar Podunavskih Švaba u Hrvatskoj (<https://tz.valpovo.hr/dvorac-i-perivoj-valpovo/>).

Slika 3. Dvorac grofova Prandau - Normann

Izvor: <https://tz.valpovo.hr/dvorac-i-perivoj-valpovo/>

2.2.4. Grad Beli Manastir

Prema Živković (2008), grad Beli Manastir prije 1918. godine nazivao se imenom Pel Monostor, koje je bilo mađarskog izgovora. U gradu se nalaze dvije crkve, a to su župna crkva Svetog Martina, biskupa i crkva sv. Arhangela Mihajla. Crkva sv. Martina je belomanastirska katolička župa, dok je crkva sv. Arhangela Mihaila pahorijska pravoslavna crkva.

U kulturno–povijesnu baštinu koju Baranja, odnosno Beli Manastir posjeduje, spadaju i članovi kulturno–umjetničkih društava kojih u Belom Manastiru ima četiri te svi ona pokušavaju očuvati tradiciju, plesove i običaje od zaborava.

Još jedan od vrijednih kulturno–povijesnih ostataka koji se nalaze u Belom Manastiru je legendarni vlakić Ćiro (Slika 4.) te je on izložen u središtu Belog Manastira.

Slika 4. Vlak Ćiro

Izvor: <https://tzbaranje.hr/ciro/>

2.2.5. Grad Osijek

Prema Živković (2008), uvelike značajan grad za istočnu Hrvatsku je grad Osijek, koji se smjestio uz samu obalu rijeke Drave. Osim toga što grad datira čak iz neolitskog doba, sadržajno je ispunjen kulturno–povijesnim spomenicima, parkovima, zabavnim i poučnim sadržajima za sve uzraste, a sve je to moguće uz dobru prometnu povezanost koju grad ima unutar i izvan njega. Osijek je grad koji je poznat i izvan granica Hrvatske po baroknoj izgradnji kulturno–povijesnih spomenika i baštini te je vrlo dobro i poznat po visećem pješačkom mostu.

Grad se dijeli na četiri glavna dijela, a to su: Tvrđa, Gornji grad, Donji grad i Novi grad. Tvrđa je najpoznatiji dio grada Osijeka te je ispunjena crkvama, samostanima i drugom kulturno–povijesnom baštinom. Svi spomenici nalaze se oko glavnog Trga Svetog Trojstva (Slika 5.). Zgrade, kao što su Muzej Slavonije, zgrada Glavne straže, zgrada Glavne komande vojnog zapovjedništva cijele Slavonije, Vodena vrata i vodotoranj, Glazbena škola „Franjo Kuhač“, Franjevačka crkva sv. Križa i ostale bitne znamenitosti. čine cjelokupnu ljepotu Tvrđe koja osvaja svojom poviješću i predstavlja barokni dio grada Osijeka.

Slika 5. Trg Svetog Trojstva

Izvor: <https://travelcroatia.live/listing/trg-svetog-trojstva-2/>

U Gornjem gradu nalazi se najpoznatija konkatedrala sv. Petra i Pavla te ujedno predstavlja i najvišu u Hrvatskoj. Konkatedrala se nalazi u blizini Trga Ante Starčevića, središnjeg gradskog trga. Od konkatedrale se proteže Županijska ulica u kojoj se nalaze zgrade građene u stilu klasicizma, kao i sam trg. U toj ulici nalaze se i brojne zgrade koje odišu poviješću Osijeka, a to je Hrvatsko narodno kazalište izgrađeno 1866. godine s klasicističkom fasadom. Ondje su još i Palača prve hrvatske štedionice i Poglavarstvo županije. U Gornjem gradu ima još puno znamenitosti i kulturno–povijesne baštine koja krase grad. Tako je ulica Europske avenije poznata po broju predivnih zgrada koje sačinjavaju secesijski niz (Slika 6.). Osim secesijskog niza zgrada, u Parku Šetališta kardinala Franje Šepera nalazi se secesijski zdenac iz 19. stoljeća.

Slika 6. Secesijski niz zgrada u Osijeku

Izvor: <https://www.flickr.com/photos/rocky031/5494772413>

U rimsko doba, na području današnjeg Donjeg grada u Osijeku, nalazila se Mursa. Nekadašnji Glavni trg sačinjen je od starih zgrada koje su građene u baroknom stilu. Objekti koji čine dio Donjeg grada su: Rokova kapelica, župna crkva Preslavnog Imena Marijina, židovska sinagoga, kapelica Snježne Gospe te vrlo važno dječje kazalište „Branko Mihaljević“. Prije nego li je postalo kazalište, prostor je služio kao biblioteka, a nakon toga kao kasino s gostionicom.

Kao najmlađi dio Osijeka ističe se Novi grad. Povijesno–kulturna baština koja se može pronaći u tom dijelu grada je Kameni Križ i kapelica, Gradski vrt te dvorac Mačkamama. Kameni Križ i kapelica imaju lošu prošlost iz razloga što se na tom mjestu obavljalo smrtno vješanje ili odrubljivanje glave. Dvorac Mačkamama seže u 19. stoljeće, a ondje je živjela Paulina Herman koja se povukla iz javnosti, a bila je poznata po velikom broju mačaka i tome da je pomagala siromašnim ljudima. Njezin dvorac danas je spomenik kulturne baštine. U 19. stoljeću nastao je i perivoj Gradski vrt koji i danas krasi grad Osijek svojom kompleksnošću. U perivoju Gradskog vrta nalazi se bivši nogometni stadion NK Osijeka te nova sportska dvorana koja nosi isti naziv kao i perivoj.

2.3. Kulturno–povijesna baština naselja i općina u sjevernom dijelu istočne Slavonije

Prema Kombol (2016), u svakom gradu, na mnogim područjima i gotovo u svakom selu mogu se naći primjeri kulturnog nasljeđa i kulturnih aktivnosti koje mogu postati turističkim atrakcijama ako se marketinški pripremaju za tržište u skladu s načelima menadžmenta kulturnih resursa.

2.3.1. Naselje Bistrinci

Prema povijesnim spisima, može se zaključiti da je naselje Bistrinci jedno od najstarijih prigradskih naselja na ovom području. Samo naselje nastalo je prije grada kojem pripada. Od sakralnih objekata koje naselje Bistrinci sadrži izdvaja se crkva sv. Stjepana Ugarskog koji je bio mađarski kralj. Nedaleko naselja Bistrinci nalazi se poklonac sv. Ane, koji je izgrađen 1797. od strane stanovnika naselja. Ondje se na blagdan sv. Ane okuplja veliki broj hodočasnika. Uz spomenik sv. Ane, valja se izdvojiti i da se u Bistrincima svake godine organizira Slaninijada na odmorištu „Drava“ te pokladno jahanje koje započinje u Bistrincima, a završava u Belišću (Živković, 2008).

2.3.2. Naselje Bocanjevci

Bocanjevci su se smjestili u blizini rijeke Vučice te od 2015. godine ponosno nose naziv „Etno selo Bocanjevci“ (Slika 7.). Laskavu titulu dobili su na temelju toga što naselje Bocanjevci sadrži kulturno–povijesnu baštinu koja je sačuvana od zaborava, a obiluje prirodnim ljepotama i tradicionalnim proizvodima. Također, u selu se nalaze dvije etno kuće koje odišu poviješću naroda koji su ondje živjeli i njihovih običaja. Osim titule etno sela koje nosi, naselje je vrlo poznato i po KUD-u „Šokadija“ te po manifestaciji koja se svake godine organizira u etno selu pod nazivom „Bocanjevci alaj ste milina“, dok sama smotra traje tri dana (<https://belisce.hr/bocanjevci/>).

Slika 7. Grb Etno selo Bocanjevci

Izvor: <https://belisce.hr/bocanjevci/>

2.3.3. Naselje Ladimirevci

Kao i sva ostala naselja, tako i ovo drži do očuvanja običaja i tradicije koju su preci ostavili u Ladimirevcima. Naselje Ladimirevci uvelike se razvija i ulaže u poboljšanje života svojih mještana. Upravo iz tog razloga ondje se nalazi SOS Dječje selo, koje je tek drugo po redu otvoreno u Hrvatskoj (<https://www.glas-slavonije.hr/250796/11/Legenda-kaze-Lad-i-mir-Evici>).

2.3.4. Naselje Bizovac

Kulturno–povijesna baština Bizovca temelji se na dvorcu Prandau-Normann koji je služio za stanovanje grofice Prandau i grofa Normanna nakon njihove ženidbe. Dvorac je građen u švicarskom stilu. Danas dvorac služi za obavljanje općinskih poslova Općine Bizovac te će jednim dijelom postati spomenik pod nazivom „Čuvarica baštine u srcu Bizovca“, koji će biti turistički proizvod otvoren za sve posjetitelje. Osim dvorca, Bizovac unutar svoje kulturno–povijesne baštine obuhvaća i predivnu i bogatu bizovačku nošnju. Kako je na području današnje Slavonije nekada bilo Panonsko more, još uvijek postoji izvor Panonskog mora koje je davno presušilo. Na samom izvoru nalaze se Bizovačke toplice koje se dijele na grad vode Aquapolis i Lječilište (<https://www.tzob.hr/tzob-polozaj>).

2.3.5. Naselje Petrijevci

Karaševo je naziv kojim se u prošlosti nazivalo sadašnje mjesto Petrijevci. Od kulturno–povijesne baštine ističu se tri križa koja se nalaze u župnoj crkvi, gdje dva križa predstavljaju razbojнике s kojima je razapet Krist. Također, u Petrijevcima je postojao dvorac koji je imao najkraći vijek trajanja, a naziva se Jelengrad. Dvorac je bio u vlasništvu obitelji Normann–Ehrenfels i nalazio se na obali Drave, na udaljenosti od nekoliko kilometara od samog mjesta Petrijevci. Posljednji vlasnik odlučio je srušiti dvorac pa zato on više ne postoji. U Petrijevcima se svake godine održava manifestacija pod nazivom „Petrijevačke žetvene svečanosti“ te cijela manifestacija traje dva dana, a tada Petrijevence posjeti domaće i okolno stanovništvo (https://www.petrijevci.hr/izbornik2.php?n_id=33).

2.3.6. Naselje Kneževi Vinogradi

Naselje Kneževi Vinogradi ujedno je i općina koja djeluje od 1992. godine. te se smjestilo na padinama Banovog brda u Baranji. Sam naziv mjesta govori da je mjesto sačinjeno od duge povijesti proizvodnje vina te ondje postoji mnoštvo vinograda i vinarija (Slika 8.). Manifestacije koje se odvijaju u tom mjestu svake godine bazirane su na vinu i baranjskim domaćim proizvodima. Osim vinarija, na području Kneževih Vinograda postoji nekoliko arheoloških nalazišta te druga sakralna i kulturna dobra, kao što su Reformatska crkva, crkva Sv. Mihaela Arkandela i Lokomobil (<https://knezevi-vinogradi.hr/opcina/onama/znamenitosti/>).

Slika 8. Kneževi Vinogradi

Izvor: <https://privredni.hr/opcini-knezevi-vinogradi-nagrada-za-najbolju-hrvatsku-vinsku-destinaciju>

2.3.7. Naselje Zmajevac

Naselje Zmajevac naziva se još i vinskom prijestolnicom Baranje jer se u mjestu može pronaći puno vinskih podruma i vinarija te vinskih cesta i ulica koje nude kompletnu gastronomsku ponudu. Manifestacije (Slika 9.) posjećuju domaći i inozemni turisti te imaju vrlo razvijen program održavanja manifestacija koji privlači turiste (Živković, 2008).

Slika 9. Manifestacija u Zmajevcu

Izvor: <https://gastro.24sata.hr/kolumne/vinski-bor-maraton-u-zmajevcu-19666>

2.3.8. Naselje Darda

Naselje i općina Darda, zajedno s ostalim baranjskim selima, čini bogatu turističku ponudu s kulturno–povijesnom baštinom i ostalim sadržajima koje mjesto može ponuditi. Naselje obuhvaća dvorac mađarske obitelji Esterhazi te dvije crkve, a to su župna crkva Svetoga Ivana Krstitelja i parohijska crkva svetoga Mihaela. Osim sakralnih objekata, u mjestu se nalazi jezero Đola i rekreativni centar koji crpi vodu iz podvodnih izvora. Samo jezero povezano je s ruralnim turizmom u Dardi, gdje se organizira povijesni festival Tardafest (<http://darda.hr/turizam/>).

2.3.9. Naselje Bilje i Kopačevo

Živković (2008) navodi da općina i selo Bilje od povijesne baštine posjeduje sačuvan barokni dvorac iz 17. stoljeća koji je sagradio vojskovođa Eugen Savojski. U perivoju dvorca u Bilju već se godinama održava Međunarodni etno susret. Na etno susretu posjetitelji imaju priliku vidjeti splet nošnji, pjesama, običaja i tradicije tih naroda. Osim dvorca, u Bilju se nalazi barokno–klasicistička župna crkva Bezgrešnog Začeca Blažene Djevice Marije.

Kopačevo je mirno mjesto, idealno za obiteljski odmor jer odiše predivnom prirodom i tradicijskim kućama. Kopačevo se nalazi na obodu parka prirode Kopački rit. Mještani se većinom bave poljoprivredom i ribarstvom. Kopačevo je najpoznatije po restoranu Didin konak (slika 10.)

Slika 10. Didin konak

Izvor: <https://tzbaranje.hr/smjestaj/obiteljsko-i-seosko-gospodarstvo/didin-konak/>

2.4. Stanje turističke ponude u Slavoniji i Baranji

Prema Petrić, turistička ponuda predstavlja količinu roba i usluga koja se nudi turistima na određenom turističkom tržištu, u određeno vrijeme i po određenoj cijeni. Turistička ponuda ovisi o mnogim čimbenicima poput gospodarstva, okoline, države u kojoj se ponuda nalazi i mnogim drugim aspektima koji na izravan ili neizravan način utječu na njezino ostvarivanje. Pravi je primjer turističke ponude koja je bogata, ali nedovoljno razvijena i prepoznata, turistička ponuda u Slavoniji i Baranji. Turistička ponuda koja se nalazi u tom dijelu Hrvatske sadrži većinu karakteristika i elemenata koje bi jedna turistička ponuda trebala imati. Slavonija i Baranja dijelovi su Hrvatske sačinjeni od kulturno–povijesnih spomenika, muzeja, prostora za sportske događaje, velikog broja manifestacija i festivala te uz to imaju predivnu sačuvanu prirodu i vrlo pogodnu klimu tijekom cijele godine.

Turistička ponuda u Slavoniji i Baranji bazirana je na kontinentalnom turizmu, gdje turisti zahtijevaju boravak u prirodi, a najviše se pažnje posvećuje ruralnom turizmu, seoskom turizmu, eko-turizmu i slično. U prošlosti se kontinentalni turizam većinom zanemarivao i sva je pozornost Republike Hrvatske bila usmjerena na morski turizam. No, sada turisti zahtijevaju iskušavanje više različitih stvari tijekom svojeg putovanja, a najviše se odlučuju za boravak u prirodi, educiranje na temelju priča iz prošlosti ili proživljavanje starih običaja i doživljavanje tradicije nekog mjesta.

Vučec (2010) navodi kako bi kontinentalni turizam mogao biti glavna prekretnica promocije i zarade Republike Hrvatske kada bi se u njega ulagalo dovoljno sredstava te posvećivalo više pozornosti. Kontinentalna Hrvatska ne treba promovirati samo rad u poljoprivredi i na poljoprivrednim gospodarstvima. Štoviše, taj dio Hrvatske bogat je brojnim prirodnim ljepotama, zaštićenim područjima, kulturno-povijesnom baštinom, običajima i tradicijom. Osim toga, Slavonija i Baranja poznate su i po raznolikoj tradicionalnoj hrani koja oduševljava sva nepca te pruža osjećaj tradicije i običaja jer je većina jela rađena u prošlosti i iza sebe ima dugu povijest. Osim raznolikosti vrsta turizma koje kontinentalna Hrvatska može ponuditi turistima, posjeduje i velik broj smještajnih kapaciteta koji se kroz razdoblja sve više razvijaju, a najviše se pažnje pridaje izgradnji smještajnih kapaciteta u seoskom turizmu, koji počinje privlačiti velik broj turista. Neizostavno je navesti kako gradovi poput Osijeka, Belog Manastira, Valpova, Belišća i Donjeg Miholjca već posjeduju određene smještajne kapacitete koji pridonose razvoju turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske.

Kotler (2010) navodi da je turistički proizvod moguće približiti potencijalnim kupcima samo kvalitetno osmišljenim i uspješno primijenjenim promocijskim aktivnostima. Turistima treba stvoriti svijest o postojanju određenog turističkog proizvoda, uz uvjet da se pritom stvori i njihova preferencija prema tom proizvodu i potakne ih na kupnju.

Kako je Slavonija i Baranja smještena između dvije rijeke, Drave i Save, taj je dio okružen očuvanom prirodom, močvarnim područjima, ribnjacima i ostalim prirodnim ljepotama. Takav sadržaj Slavonije i Baranje, uz sve kulturno-povijesne znamenitosti, obećava tom dijelu Hrvatske privlačnu i poznatiju turističku sliku.

2.5. Kulturno–turistička ponuda sjevernog dijela istočne Slavonije

U prva tri grada, a to su Donji Miholjac, Belišće i Valpovo, postoje određeni datumi kada je kulturno–turistička ponuda najaktivnija i kada ona ostvaruje veću posjećenost gradova nego inače.

Za grad Donji Miholjac najbolje je razdoblje za posjet u vrijeme održavanja manifestacije „Miholjačko sijelo“ koje se održava svake godine polovicom ili krajem srpnja. Turistička ponuda grada tada je raznolika i turistima je zanimljivije posjetiti dvorac Mailath–Prandau te park oko dvorca jer se ondje održava sama manifestacija koja traje tri dana. Tijekom manifestacije, u gradu se odvija Dječja smotra folklor, izložbe, kazališne predstave, koncerti, gastro sajam domaćih proizvoda, smotra folklor i slično. Samim time turisti kombiniraju smještaj i kratki boravak u gradu. Takvim kulturnim događajem grad ostvaruje pozitivan doživljaj domaćih i stranih posjetitelja (<http://www.miholjstina.info/donji-miholjac/49-smotra-folklor-miholjačko-sijelo-od-14-do-16-srpnja-2023/>).

Grad Belišće tijekom godine održava više vrsta manifestacija, no jedna od najpoznatijih je manifestacija „Belišćanska zlatna jesen“. Tijekom mjeseca rujna raspoređeni su događaji koji obilježavaju sam grad, a to su Pekmezijada, Državno natjecanje u kuhanju čobanca te Glazbeni mostovi kultura. Manifestacija završava Međunarodnom smotrom folklor, gdje posjetitelji mogu uživati u kulturno–umjetničkim društvima koja dolaze iz zemlje i okolnih država. Manifestacija je prepoznata kao vrlo kvalitetna turistička ponuda grada jer potiče kulturno nadahnuće te njeguje i čuva stare običaje, plesove i tradiciju (<https://www.tzbelisce.net/zlatna-jesen/>).

„Srce je uvijek u Valpovu“ slogan je grada Valpova gdje se od turističke ponude tijekom godine može doživjeti toliko toga, no od kulturno-turističke ponude ističu se dvije manifestacije „Ljeto Valpovačko“ i „Katančićevi dani“. Manifestacija „Ljeto Valpovačko“ smotra je amaterskog kulturnog stvaralaštva koja je ujedno najstarija i najznačajnija smotra. Upravo ta manifestacija poznata je ne samo u Hrvatskoj nego i diljem svijeta već 50 godina. Manifestacija „Katančićevi dani“ je kulturno-znanstvene tematike, a tijekom nje se odvijaju predavanja, radionice, sajam knjiga, promocije knjiga, koncerti klasične glazbe te književne večeri temeljene na životu Matije Petra Katančića (<https://tz.valpovo.hr/#>).

Grad Osijek, koji je ujedno i sjedište Osječko–baranjske županije, vrlo je aktivan grad što se tiče promicanja kulturnih manifestacija i kulturno–turističke ponude domaćim i stranim posjetiteljima. Od najpoznatijih i utemeljenih na kulturnom promicanju može se izdvojiti nekoliko manifestacija. „Osječko ljeto kulture“ manifestacija je koja se u Osijeku održava od 2000. godine, a poznata je diljem cijele istočne Hrvatske, ali i šire. Osijek se još naziva kao „Grad na Dravi“ te je ova manifestacija postala dijelom brenda grada iz razloga što se sastoji od kulturnih programa edukativnog, umjetničkog i društvenog sadržaja povezanih s povijesnom baštinom. Manifestacija započinje na dan zaštitnika grada Osijeka, odnosno na Dan svetih Petra i Pavla, 29. lipnja. Tijekom manifestacije u kulturno–turističkoj ponudi mogu se pronaći koncertni, likovni, književni, plesni i glazbeni dijelovi raspoređeni na 20 različitih lokacija. Glavni je cilj manifestacije poticati gospodarske i turističke atrakcije te predstaviti grad na pozitivan način diljem Hrvatske i svijeta.

„Slavonijo, u jesen si zlatna“ četverodnevna je kulturna manifestacija s vrlo bogatom kulturno–turističkom ponudom. Program se sastoji od pjevačke i tamburaške večeri, eko etno sajma, povorke svatovskih zaprega i jahača, smotri folklora i izbora najljepše djevojke u narodnom ruhu. Posjetitelji uživaju u bogatom programu svake godine te ujedno upoznaju kulturu i običaje tog područja (<https://www.osijek.hr/kultura/kulturne-manifestacije/>).

Beli Manastir, s ostatkom dijela Baranje, vrlo je poznato područje prepuno manifestacijama koje iz godine u godinu privlače sve veći broj domaćih i stranih posjetitelja. Festivali i manifestacije koji se odvijaju svake godine imaju sadržaje vezane uz očuvanje starih običaja i tradicije te se toliko ne temelje na kulturnim znamenitostima, nego žele ono što su im njihovi preci ostavili sačuvati od zaborava (<https://tzbaranje.hr/o-baranji/>).

2.6. Najatraktivnija turistička ponuda sjevernog dijela istočne Slavonije i Baranje – Kopački rit

Područje parka prirode Kopačkog rita nalazi se na krajnjem sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske, odnosno dio je šireg geografskog područja istočne Hrvatske. To je ravničarski dio geografske cjeline Baranje, u sastavu Osječko-baranjske županije, pretežito nizinskog područja između rijeka Drave i Dunava te državne granice s Republikom Mađarskom. Prostire se sjeverno od rijeke Drave, od ušća Drave u Dunav te uzvodno Dunavom, na njegovoj lijevoj i desnoj obali do nekadašnjeg pristaništa Kazuk. Istočna granica parka prirode utvrđena je državnom granicom prema Republici Srbiji. Kopački rit je poplavno područje nastalo djelovanjem dviju velikih rijeka, Dunava i Drave. Sjeverno, južno i zapadno od parka prirode nalaze se značajne poplavne površine koje se protežu do Batine na sjeveru, Bijelog Brda na jugu i Donjeg Miholjca na zapadu.

Park prirode okružuju okolna mjesta koja se nalaze u Baranji, a neka od njih su prethodno navedena pod naseljima s kulturno–povijesnom baštinom. Na jugu i jugoistočnoj strani PP Kopački rit nalaze se mjesta Aljmaš, Bijelo Brdo, Sarvaš i Nemetin koja imaju određenu kulturno–povijesnu baštinu. Najpoznatije mjesto je Aljmaš, koje je ujedno i Svetište Gospe od Utočišta, a ljudi se ondje najviše okupljaju za blagdan Velike Gospe.

Reljef područja Kopačkog rita rezultat je rada vode, kako same rijeke, tako i poplavnih voda koje plave područje. Rijeke u svojem živom toku stvaraju sprudove i otoke koji se nazivaju „ade“ te rukavce koje ondje zovu „dunavac“ ili „stara Drava“. Nasuprot tome, vode na poplavnom području na jednom mjestu talože nanose, dok na drugom mjestu produbljuju teren te cijelo područje dobiva specifičan valoviti izgled. Tako nastaju bare (tj. depresije) i grede (tj. povišena područja) koje se pružaju stotinama metara jedna pored druge. Bare i grede su uske i dugačke i, gledano iz zraka, imaju specifičan zakrivljen izgled. Između bara i greda visinska razlika iznosi najviše osam metara. Bare se na krajevima spajaju i preko jednog prirodnog kanala, tzv. „foka“, te ulaze u Dunavac ili Dunav.

Upravo fokovi služe za punjenje i pražnjenje bara. Fokovi su često bili umjetno produbljavani, a također ima i umjetno iskopanih kanala koji su preuzeli funkciju fokova. Ovakav raspored bara i greda ovom području daje jedinstveni izgled. Cijelo poplavno područje poprima izgled delte, a jedinstveno je to da rijeka Dunav u svojem srednjem toku, uz pomoć rijeke Drave, stvara takozvanu unutrašnju deltu. Takav fenomen kod drugih Europskih rijeka u ovakvom obliku nije poznat te daje ovom području svjetski značaj.

Ako Kopački rit ikad bude upisan na listu Svjetske prirodne baštine, bit će upisan prvenstveno zbog ovog fenomena jer ga mnoge druge, veće i značajnije svjetske rijeke nemaju, JUPP KOPAČKI RIT – JU PP Kopački rit (pp-kopacki-rit.hr).

Slika 11. Logo Parka prirode Kopački rit

Izvor: <https://pp-kopacki-rit.hr/>

2.6.1. Ponuda Parka prirode Kopački rit

U svojoj ponudi, PP Kopački rit ima raznoliki odabir prilagođen za sve posjetitelje. Sve atrakcije u parku su povezane, stoga ukoliko svoj posjet započnete s Poučno–edukativnom stazom Bijeli lopoč, dolazite do ponuda koje obuhvaćaju plovidbu brodom na jezeru Veliki Sakadaš i prolazak kroz Posebni zoološki rezervat. Također, ukoliko posjetitelji žele, umjesto brodom, mogu ploviti čamcem ili sami veslati u kanuu po rezervatu.

Prezentacijsko–edukacijski centar Tikveš jedinstveni je multimedijalni interaktivni postav koji posjetiteljima omogućuje istraživanje i saznanja o tajnama parka te prikaz kulturno–povijesne baštine. Za sve ljubitelje životinja i prirode, tijekom šetnje parkom moguće je promatrati 144 različitih vrsta ptica te u mjesecu rujnu doživjeti zvuk rike jelena koji obitavaju na prostoru parka zajedno s jelenima i teladi. Multimedijalna izložba je odličan izbor za djecu jer tamo mogu poslušati zanimljive priče o prirodi, no ujedno je zanimljivo i za odrasle ljude (<https://pp-kopacki-rit.hr/ponuda-parka/>).

2.7. Manifestacije Slavonije i Baranje

Manifestacije i festivali koji se održavaju tijekom godine u sjevernom dijelu istočne Slavonije i diljem Baranje, sastoje se od različitih sadržaja prilagođenih svim dobnim skupinama. Manifestacije koje privlače veliku pozornost domaćih i stranih posjetitelja u gradovima su sljedeće:

1. Miholjačko sijelo, Donji Miholjac
2. Ljeto Valpovačko, Valpovo
3. Festival sira i vina, Valpovo
4. Dani prvog hrvatskog piva, Osijek
5. Advent u Osijeku, Osijek
6. Osječko ljeto kulture, Osijek
7. WineOS, sajam vina i delicija, Osijek
8. Osječki ferivi polumaraton, Osijek
9. Studentska roštiljada, Osijek
10. Osijek Street Race Show, Osijek
11. Svjetski kup u gimnastici – Dobro World Cup Osijek
12. Pannonian Challenge – UCI BMX Freestyle Park World Cup
13. HEADONEAST, Osijek
14. Najveća hrvatska fišijada, Beli Manastir
15. Vinatlon, Zmajevac (Baranja)
16. Vinski maraton, Kneževi Vinogradi (Baranja)
17. Ribarski dani u Kopačevu, Kopačevo (Baranja)
18. 23. Međunarodni etno susreti, Bilje
19. Piknik u ritu – Baranjski stol, Dunav Art Festival
20. Wine and Walk, Baranja

(<https://visitslavoniabaranja.com/dogadaji/>).

Različitom ponudom manifestacija i festivala, sjeverni dio istočne Slavonije i Baranje omogućuje razvitak brenda Slavonije i Baranje te stvaranje prepoznatljivosti u Hrvatskoj i svijetu. Manifestacije su ključan dio koji obilježava ovaj dio Hrvatske. U sjeveroistočnom dijelu Slavonije organiziraju se manifestacije koje su prvotno različite po svom opsegu, a zatim po karakteristikama koje sama manifestacija nudi posjetiteljima.

Manifestacije se međusobno razlikuju po svojim osobinama koje se pružaju posjetiteljima zato što su neke od njih kulturnog, neke obrazovnog, a neke tradicijskog karaktera s definicijom očuvanja baštine.

Festivali i manifestacije koje se održavaju u sjedištu Osječko-baranjske županije, gradu Osijeku, temelje se na privlačenju domaćih i stranih turista. Raspored manifestacija raspoređen je tijekom cijele godine i posjetitelji mogu pronaći manifestacije koje su sportskog, uzbudljivog, adrenalinskog, poucnog i tradicijskog karaktera. Takvom ponudom manifestacija, grad Osijek ima kvalitetnu turističku ponudu koju može predstaviti i ponuditi turistima, uz znamenitosti i prirodne ljepote koje sadrži sam grad i okolica.

Razlika između manifestacija i festivala u Osijeku i okolici te u Baranji je u tome što ponuda Baranje cilja na prezentaciju hrane i pića koji se ondje proizvode ili su se proizvodili te su proizvodi predstavljeni kao tradicijski napravljena hrana koja prati običaje. Manifestacije koje se održavaju u Baranji prikazuju najveće bogatstvo Baranje, a to su raznoliki vinogradi i vina koja se ondje proizvode. Na temelju toga, proizašle su manifestacije i festivali koji se održavaju, kao što su Vinski maraton ili Vinatlon, gdje posjetitelji mogu kušati različite vrste vina, uživati u predstavljanju proizvodnje vina te u tradicionalnoj kuhinji Baranjaca. Osim hrane i vina, u Baranji postoji rekreacijska manifestacija koja posjetiteljima nudi kušanje vina i šetnju kroz uređene šetnice koje vode kroz prelijepu Baranju.

Manifestacijama koje se održavaju kroz godinu, a nisu turistički dovoljno promovirane i posjećene pripada „Viteški turnir – Bitka za Miholjac“ u Donjem Miholjcu, koja okuplja lokalno domaće stanovništvo. U gradu Belišću svake se godine održavaju manifestacije za Advent i slični događaji, kao što su fišijade, čobanijade i ostali događaji. Grad Valpovo ima manifestacije i festivale koji se održavaju tijekom cijele godine. Najpoznatija je manifestacija „Ljeto Valpovačko“, no postoji ih još nekoliko koje su od velikog značaja za razvoj turizma na tom području. Valpovo, kao i većina gradova, nudi manifestacije prilagođene svim dobnim skupinama. Svake godine održavaju se manifestacije pod nazivom: „Dječji gradski karneval“, „Uskrs u Valpovu“, „Reunited festival“, „Valpovačko turističko ljeto“, „Greenroom festival“, „Craft beer festival“ i „Advent u Valpovu“. Na svakom događaju može se pronaći bogata gastronomska ponuda te dodatne aktivnosti koje upotpunjuju sam događaj.

Manifestacije su dio aktivnosti koje unaprjeđuju turizam i turističku ponudu Slavonije i Baranje. Dodatnim ulaganjem i razvijanjem što većeg broja manifestacija koje su povezane sa znamenitostima, tradicijom i običajima stvara se bolja turistička slika kojom se može privući veći broj domaćih i stranih posjetitelja.

2.8. Prekretnice razvitka turizma Slavonije i Baranje

Naglav i sur. (2019.) navode da Osječko-baranjska županija zbog svojih prirodnih i kulturnih obilježja ima potencijal razvoja ruralnog turizma. Ova županija tijekom posljednjeg desetljeća bilježi problem depopulacije svojih ruralnih područja, stoga bi razvoj ruralnog turizma imao pozitivan ekonomski efekt na kvalitetu života njegovih stanovnika. Specifičnost je ruralnog turizma boravak u ruralnim područjima i upoznavanje s lokalnim običajima, tradicijom, gastronomijom, starim zanatima te želje turista za provođenjem svog odmora koji se razlikuje od mjesta njihova stalnog boravišta. Zbog svojih posebitosti, ruralni turizam u ovoj županiji može se kombinirati s nekima od ostalih oblika turizma (lovnim, ribolovnim, cikloturizmom, enofilskim, vjerskim).

2.8.1. Ruralni turizam

Naglav. i sur. (2019.) navode da se ruralni turizam u Republici Hrvatskoj počeo razvijati 1996. godine kada je donesen Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu jer tada je stvoren pravni okvir reguliranja ove vrste turizma. Ruralni turizam najširi je pojam koji obuhvaća sve turističke usluge, aktivnosti i vidove turizma unutar ruralnih područja, uključujući lovni i ribolovni turizam, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, zdravstveni i kulturni turizam, ekoturizam i slično. Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na gospodarstvu kojom se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost (npr. mali obiteljski hotel, konjički centar, itd.). Kako bi se sačuvao identitet, tradicija i običaji Slavonije, ruralni turizam bio je glavni čimbenik za oživljavanje ruralnih područja. Samim pokretanjem ruralnog turizma ostvaruje se poboljšanje u zadržavanju mladih u Slavoniji i selima te mogućnost samozapošljavanja. Slavonija i Baranja kao opće poznate destinacije bogate tradicijom, poljoprivredom, prirodom te biljnim i životinjskim svijetom savršeno su mjesto za pokretanje ruralnog turizma na tom području. Na takvom području, osim što mogu boraviti u prirodi i seoskoj sredini, turisti također imaju mogućnost sudjelovanja u raznim tradicijskim svečanostima i običajima kroz koje mogu

naučiti kako je to nekada davno bilo na tom području. Svaka tradicija i običaj imaju svrhovito značenje i sežu duboko u povijest. Običaji govore o tome kako su davno naši preci živjeli, te kakvi su zanati postojali u njihovo vrijeme. Posjetitelji bi kroz ruralni turizam imali priliku uživati u seoskom životu i raditi u seoskom gospodarstvu, a samim time provoditi kvalitetan odmor. Ruralni turizam posjetiteljima pruža i sudjelovanje u blagdanskim svečanostima i pokladnim običajima.

Slika 12. Ruralni turizam

Izvor: <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/seoski-turizam-hrvatska>

Na Slici 12. prikazana je ilustracija svih aktivnosti koje se događaju u ruralnom turizmu te sve one čine oblike turizma koji spadaju pod ruralni turizam. Na slici možemo uočiti kako ruralni turizam čine: lovni i ribolovni turizam, vjerski turizam, ekološki turizam, seoski turizam, adrenalinski i ostali.

2.8.2. Lovni turizam

Lovni turizam ne predstavlja samo aktivnosti koje su vezane uz pustolovine i višu dozu adrenalina, već je usko povezan i s ekoturizmom, ruralnim turizmom, agroturizmom, a ono najvažnije je da lovačka etika lovcima primarno nalaže brigu o životinjskim vrstama, a tek potom odstrel, u skladu s propisima Zakona o lovstvu. Lovstvo u sebi ne sadrži samo rekreativne, već i gospodarske te turističke sfere, no kao što je već spomenuto, povrh svih se treba naći ona koja se temelji na očuvanju ekološke i biološke ravnoteže flore i faune (<https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/lovni-turizam-u-hrvatskoj>).

U 15. stoljeću na području Slavonije postojali propisi kojima se regulirao lov, a posebice je bio popularan lov na divlje svinje. Dok je lov na plemenitu divljač bio aktivnost aristokracije, kmetovi su mogli loviti krznaše te grabežljivice. Lovačka društva počinju se osnivati u 18. stoljeću te to označava početak organiziranih lovstava na području današnje Hrvatske. Kako bi se uredilo lovstvo s naglaskom na definiranje lovostaja, 1893. donesen je Zakon o lovu, a priručnik pod nazivom Lovstvo počinje se tiskati 1896. godine.

Lovnim turizmom u Hrvatskoj bave se zaljubljenici u lov koji posjeduju iskaznice i obavljaju dužnosti lovca prema pravilima države. Lov se može organizirati kao grupni ili pojedinačni te uz pticu grabljivicu ili lovačkog psa, ukoliko ih lovac posjeduje. U Republici Hrvatskoj postoji oko 550 lovišta koja se prostiru na ravninama, u blizini močvara ili poplavnih područja u šumama te ih ima i na priobalju Jadrana.

Iako je zemlja prepuna bogatim prirodnim i kulturnim znamenitostima, odličnom gastronomskom ponudom i dugim turističkim tradicijama, infrastruktura ruralnog turizma Hrvatske pa tako i specifične vrste poput lovnog turizma još su u povojima. Gosti lovnog turizma pretežno su veće platežne moći te troše više no uobičajeni gosti masivnog turizma te to svakako može doprinijeti gospodarstvu Hrvatske, posebice gospodarstvu kontinentalnih krajeva koji imaju značajan potencijal za razvoj lovnog turizma. Iako je lov primarna aktivnost gostiju lovnog turizma, od istog mogu prosperirati još mnogobrojne druge djelatnosti poput ugostitelja, vlasnika privatnih smještaja, ponuditelja etno proizvoda i popratnih usluga koje se temelje na baštini, ali i nositelja usluga prijevoza. Primarne aktivnosti koje su fokus lovaca–turista organizirane su posjete lovištima, odstrel sitne i krupne divljači, ali i promatranje te snimanje divljači koje je poznatije pod nazivom foto safari.

Pritom, svaki lovac-turist treba imati važeće isprave te platiti iznos naknade za odstrel divljači te ostale usluge lovstva. U istočnim dijelovima Hrvatske posebno je popularan lov na jelena, divlje svinje, srnjake, sitnu, pernatu i dlakavu divljač.

Kako bi se lovni turizam u Hrvatskoj poboljšao i postao prepoznatljivom granom turizma, potrebno je povezati turističke agencije i turističke zajednice gradova i općina s lovačkim društvom i stanovništvom oko lovnog područja. Kako je lovni turizam u Hrvatskoj grana koja je poznata stoljećima, iza sebe ima bogatu lovnu tradiciju u koju se slabo i rijetko ulaže te se samim time ne ostvaruje prihod kakav je moguć (<https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/lovni-turizam-u-hrvatskoj>).

Glavni korak koji je potreban za poboljšanje i razvoj lovnog turizma je obraćanje ciljanoj skupini putem promocije i marketinških aktivnosti te prilagodba ponude upravo toj skupini. Potrebno je izgraditi više smještajnih objekata koji bi se nalazili u blizini lovnih područja, povezati lokalna područja putem inovativnih staza u prirodi te obrazovati zaposlene i sve dionike za vođenje lovnog turizma prema propisanim pravilima i održavati biološku raznolikost (<https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/lovni-turizam-u-hrvatskoj>).

2.8.3. Ribolovni turizam

Ribolovni turizam najviše se može pronaći u Baranji, gdje postoje brojni događaji povezani s ribom, poput fišijada koje Baranjski organiziraju tijekom godine, no najviše u ljetnom i jesenskom razdoblju. Upravo se tamo najviše odvija ribolovni turizam zato što je Baranja prema prostornom smještaju kvalitetna odrednica za razvoj takve vrste turizma. U Baranji se nalaze brojne djelatnosti koje su registrirane kao lovačke kuće ili obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Veliki utjecaj na razvitak ribolovnog turizma na području Slavonije i Baranje ima blizina parka prirode Kopački rit, koji se nalazi u Baranji, između rijeka Drave i Dunava. U sklopu parka prirode nalaze se pecalište i ribarnica, gdje ljubitelji pecanja mogu uživati u ribolovu na šarane, smuđeve i somove. Osim pecališta i ribarnice, tamo se nalazi i prostor za čišćenje ribe te prostor gdje se može naložiti vatra i napraviti fiš paprikaš (<https://tzbaranje.hr/dozivite/>).

2.8.4. Seoski turizam

Prema Bartoluci i sur. (2014), najrazvijeniji oblik ruralnog turizma kontinentalne Hrvatske je seoski turizam. On podrazumijeva povremeni boravak u seoskoj sredini, koji posjetiteljima, osim čistog zraka i prirodnog ambijenta, pruža različite mogućnosti aktivnog sudjelovanja u životu i radu na seoskom obiteljskom gospodarstvu te sudjelovanje u raznim poljoprivrednim svečanostima i drugim manifestacijama.

Ključni elementi seoskog turizma
<ul style="list-style-type: none">- lociran u ruralnim područjima- funkcionalno je seoski: utemeljen na malom poduzetništvu, na otvorenom prostoru u izravnom dodiru s prirodom, zasniva se na naslijeđu i tradicijskim aktivnostima- dozvoljava sudjelovanje u aktivnostima, tradicijama i načinu života lokalnog stanovništva- osigurava personaliziran kontakt- naselja i građevine su ruralni (malih razmjera)- tradicijski po značenju, raste sporo i organski, povezan s lokalnim obiteljima- različitih vrsta, predstavlja kompleksan uzorak ruralnog okruženja, ekonomije, povijesti i lokaliteta- visok udio turističkog prihoda koji koristi lokalnoj zajednici

Izvor: Roberts L., Hall D. Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice, CABI Publishing, London, 2001

Najznačajnija je i najpopularnija djelatnost u okvirima seoskog turizma agroturizam, odnosno obiteljska i poljoprivredna gospodarstva koja nude ugostiteljsko-turističke usluge. Osnovna je djelatnost agroturizma poljoprivredna proizvodnja, a ugostiteljsko-turistička je dodatak ponudi.

Pružatelji turističko-ugostiteljskih usluga na poljoprivrednom gospodarstvu mogu biti registrirane pravne ili fizičke osobe, a u skladu s aktualnim i nadležnim zakonima, mogu pružati usluge:

- smještaja,
- prehrane (hrane i pića iz pretežno vlastite proizvodnje ili drugih OPG-ova),
- turističke usluge kao što su sudjelovanje u poljoprivrednim poslovima, jahanje, lov, ribolov, izleti, različite radionice, itd.

Objekti koji se mogu registrirati za obavljanje djelatnosti u seoskom turizmu su:

- vinotočje (kušaonica),
- izletišta,
- apartman,
- soba,
- ruralna kuća za odmor,
- kamp.

Tijekom razvijanja seoskog turizma doneseni su uvjeti i pravilnici koji nisu usklađeni s politikom poslovanja gospodarskih objekata koji nude turističku ponudu, gdje poljoprivrednici svojim posjetiteljima nude vlastite domaće proizvode te im u sklopu turističke ponude nude upoznavanje s kulturom, tradicijom i običajima njihovog mjesta. Slavonija i Baranja od davnina su poznate regije koje ljude asociraju na gostoljubivost i darežljivost domaćeg stanovništva. Takav dojam uvelike pomaže prepoznatljivosti brenda Slavonije i Baranje koji bi doprinio razvitku regije i privukao veći broj turista. Upravo ta regija bogata je kulturnom baštinom, prirodnim ljepotama i vrhunskom gastronomskom ponudom. Osim što bi to pomoglo razvitku brenda, razvilo bi i osnažilo seoski turizam u Slavoniji koji bi time postao prepoznatljivim diljem države i u svijetu te bi se ostvario veći prihod lokalnih zajednica, a i države.

Ruralni turizam alat je koji prepoznaje i vrednuje prirodno i kulturno bogatstvo, štiti ga od zaborava i uništenja, a seoski turizam izravno potiče stabilan i trajan gospodarski rast, pomaže stvaranju novih radnih mjesta i sprječavanju iseljavanja ruralnog područja.

Hrvatska je država koja se sastoji od velike površine pogodne za razvoj ruralnog turizma. Županije kao što su Istarska i Dubrovačko–neretvanska imaju bolji razvoj seoskog turizma u usporedbi s Osječko–baranjskom županijom koja je bogata turističkom ponudom, no nedovoljno razvijena (<https://www.cimerfraj.hr/aktualno/seoski-turizam-hrvatska>).

3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

U sklopu rada napravljeno je empirijsko istraživanje na temu „Kulturno–povijesna baština i turistički resursi sjevernog dijela istočne Slavonije“. Istraživanjem će se dokazati da je Slavonija „zaboravljen“ dio Republike Hrvatske pun potencijala za turizam, prikazat će se koji su problemi razvijanja Slavonije i Baranje te koje su mogućnosti razvoja kontinentalne regije.

3.1. Metodologija istraživanja

Glavna je metoda ispitivanja i prikupljanja podataka online anketni upitnik. Anketni upitnik sastavljen je prema sadržaju rada te su postavljena pitanja koja će ovo istraživanje dovesti do zaključka o razvoju turizma u Slavoniji i Baranji. U razdoblju od 25. srpnja 2023. godine do 25. kolovoza 2023. godine provedeno je anketiranje ispitanika koji su pronađeni putem društvenih mreža. Glavni uvjet koji su ispitanici morali zadovoljiti je taj da su stanovnici Slavonije i Baranje. Na online anketni upitnik odgovorio je ukupno 161 ispitanik.

Anketni upitnik sastavljen je od 17 pitanja, od kojih su početna pitanja vezana uz opće podatke ispitanika, dok je ostatak pitanja sastavljen u smislu da ispitanici označe svoje mišljenje na temelju ponuđenih odgovora ispod pitanja. Pitanja su zamišljena tako da bi se lakše došlo do zaključka o tome kakvo je stanje turizma u Slavoniji i Baranji, što stanovnici iste regije misle o takvoj situaciji te kako bi se turizam mogao bolje realizirati i unaprijediti. U anketnom upitniku, nakon dijela o općenitim podacima, ispitanicima će biti ponuđena pitanja u kojima moraju odgovoriti koliko su upoznati s turističkom ponudom regije te što misle o ulaganju lokalnih vlasti u turističku ponudu. U sljedećem pitanju, ispitanici u označuju riječ koja ih najviše asocira na Slavoniju i Baranju te od ponuđenih odgovora odabiru one manifestacije za koje su čuli ili koje su posjetili. Ispitanici u sljedećem pitanju ocjenjuju zadovoljstvo stavkama u rang od 1 do 5. Stavke koje moraju rangirati su sljedeće: gastronomska ponuda, gostoljubivost domaćih stanovnika, noćni život, prometna povezanost, turističke atrakcije te dostupnost turističkih informacija. Nakon rangiranja zadovoljstva, ispitanici nailaze na pitanja koja se odnose na iskorištenost kapaciteta za stvaranje turizma, razinu obrazovanja ljudi koji rade u turizmu, ulaganje lokalnih vlasti u zadržavanje, zapošljavanje mladih na području regije te nagađanje glavnog razloga zašto mladi napuštaju Slavoniju i Baranju.

Pod pitanjem zašto mladi ljudi napuštaju regiju, ispitanici su imali pet ponuđenih odgovora, a to su: političke ovlasti, nedovoljno ulaganje u razvoj, nemogućnost rada u struci, minimalne plaće nedovoljne za napredovanje i visoka nezaposlenost. Zadnje pitanje odnosilo se na budućnost Slavonije i Baranje te su ispitanici morali izraziti svoje mišljenje između dva ponuđena odgovora. U prvom ponuđenom odgovoru navodi se da regija ima bolju budućnost ako državne ovlasti pokrenu bolje inicijative, a drugi je odgovor nešto negativniji te se u njemu navodi da je previše mladih napustilo državu.

Pitanja iz anketnog upitnika su:

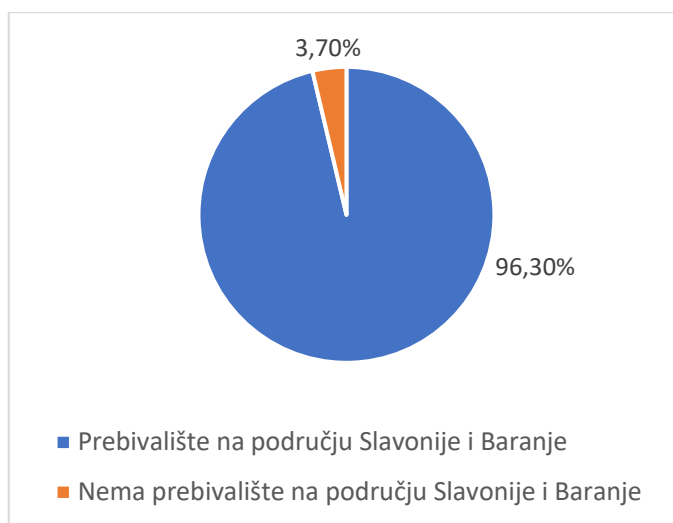
1. Imate li prebivalište na području Slavonije i Baranje?
2. Spol
3. Dob
4. Označite stupanj obrazovanja koji ste postigli do sada
5. Navedite u kakvom ste radnom odnosu.
6. Jeste li upoznati s turističkom ponudom Slavonije i Baranje?
7. Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude Slavonije i Baranje?
8. Koje od navedenih karakteristika vas asociraju na Slavoniju i Baranju.
9. Smatrate li da na području Slavonije i Baranje treba više ulagati u organizaciju manifestacija?
10. Za koje od navedenih manifestacija ste čuli?
11. Koje od navedenih manifestacija ste posjetili?
12. Ocijenite zadovoljstvo sljedećih stavki u Slavoniji i Baranji od 1 do 5
13. Smatrate li da je u Slavoniji i Baranji iskorišten sav kapacitet za stvaranje turizma?
14. Što mislite, s kojom razinom obrazovanja najviše ljudi radi u turizmu u Slavoniji i Baranji?
15. Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava kako bi zadržali i ponudili posao mladim ljudima na području Slavonije i Baranje?
16. Odaberite odgovore za koje se slažete da su razlog zašto mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju
17. Misлите li da postoji šansa za boljom budućnosti u Slavoniji i Baranji?

3.2. Karakteristike uzorka

Pitanje 1: Imate li prebivalište na području Slavonije i Baranje?

U anketnom upitniku sudjelovao je 161 ispitanik, od kojih je 96,3% ispunjavalo uvjete za popunjavanje upitnika, dok 3,7% nije moglo popuniti upitnik jer ti ispitanici nisu zadovoljavali glavnu hipotezu, a to je da su stanovnici Slavonije i Baranje (Grafikon 1).

Grafikon 1. Prebivalište

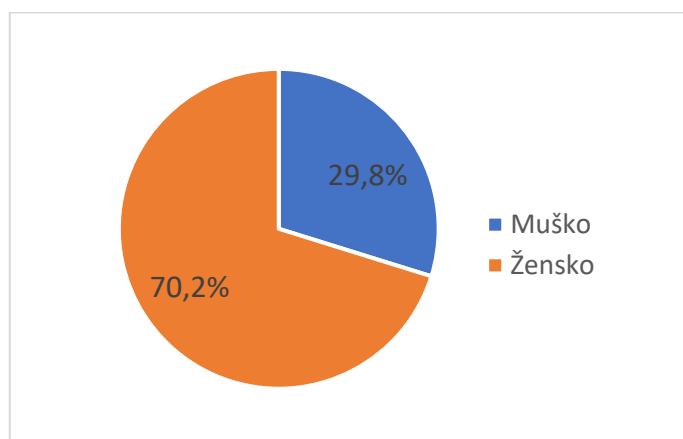

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 2: Spol

Tijekom istraživanja, anketni upitnik ispunilo je 70,2% osoba ženskog spola, dok su ispitanici muškog spola upitnik ispunili u postotku od 29,8%. (Grafikon 2).

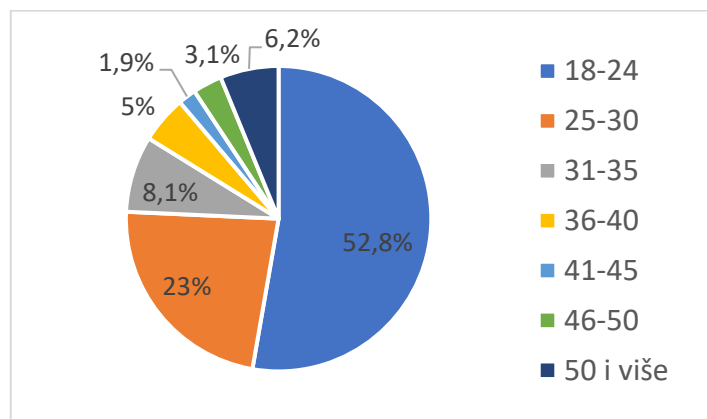
Grafikon 2. Spol ispitanika

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 3: Dob

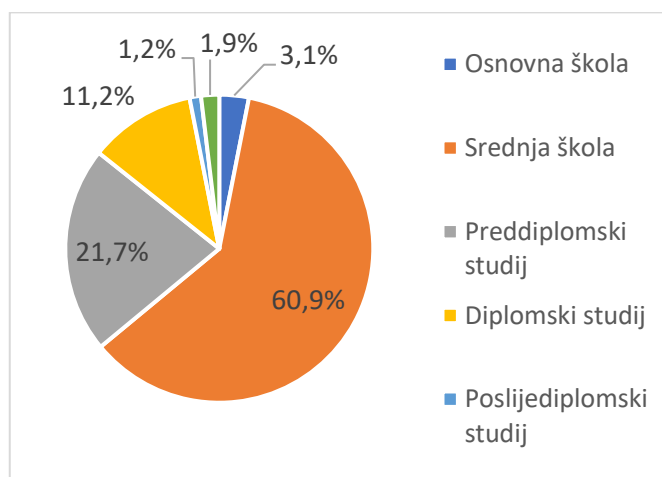
Najveći broj ispitanika ankete dobne je skupine između 18 i 24 godine, što čini postotak od 52,8%, dok druga najveća dobna skupina ispitanika je od 25 do 30 godina, odnosno njih 23%. Najmanje ispitanika pripada dobnoj skupini od 41 do 45 godina (Grafikon 3).

Grafikon 3. Dob ispitanika

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 4: Označite stupanj obrazovanja koji ste postigli do sada.

Najveći postotak prema stupnju stečenog obrazovanja imaju ispitanici koji su završili srednju školu (60,9%), a samo osnovnu školu završilo je 3,1% ispitanika. Preddiplomski studij završilo je 21,7% ispitanika, a diplomski studij 11,2% ispitanika. Poslijediplomski studij završilo je samo 1,2% osoba koje su sudjelovale u anketi te doktorat ima samo 1,9% ispitanika (Grafikon 4).

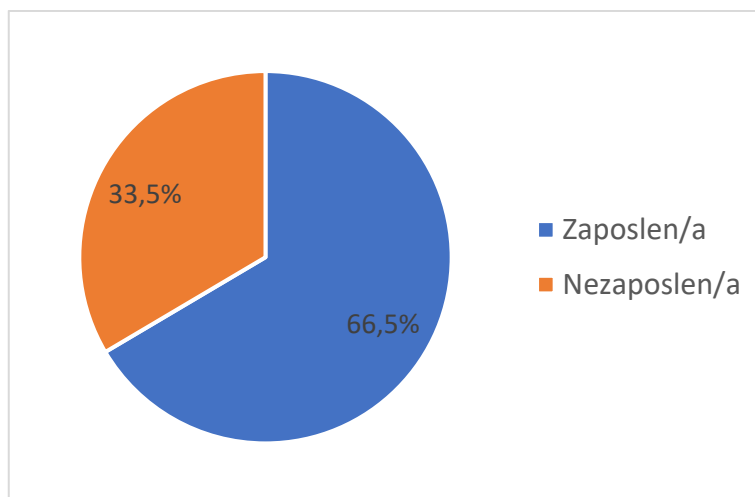
Grafikon 4. Stupanj obrazovanja

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 5: Navedite u kakvom ste radnom odnosu

Nadalje, 66,5% ispitanika iz Slavonije izjasnilo se kao zaposleno, dok je nezaposlenih 33,5%. (Grafikon 5).

Grafikon 5. Radni odnos ispitanika

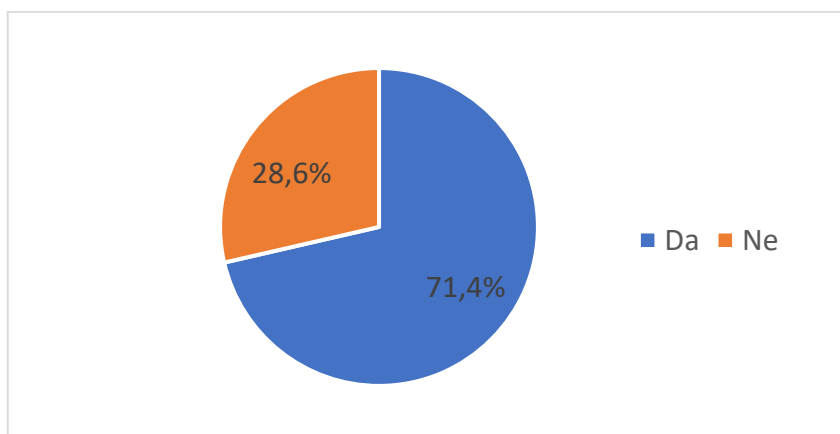
Izvor: vlastita izrada autora

3.3. Rezultati istraživanja

Pitanje 6: Jeste li upoznati s turističkom ponudom Slavonije i Baranje?

Prema dobivenim rezultatima, 71,4% ispitanika poznaje navedenu turističku ponudu, dok njih 28,6% nije upoznato s turističkom ponudom. (Grafikon 6).

Grafikon 6. Poznavanje turističke ponude Slavonije i Baranje

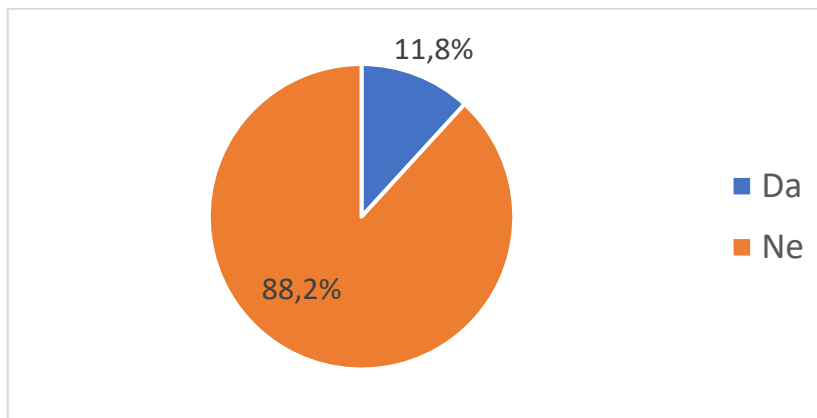

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 7: Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude Slavonije i Baranje?

Provedenim istraživanjem dobiveni su podatci koji prikazuju da 88,2% ispitanika smatra kako lokalne vlasti ne ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude Slavonije, dok 11,8% ispitanika smatra da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava (Grafikon 7).

Grafikon 7. Ulaganje dovoljno sredstava od lokalnih vlasti u razvoj turističke ponude

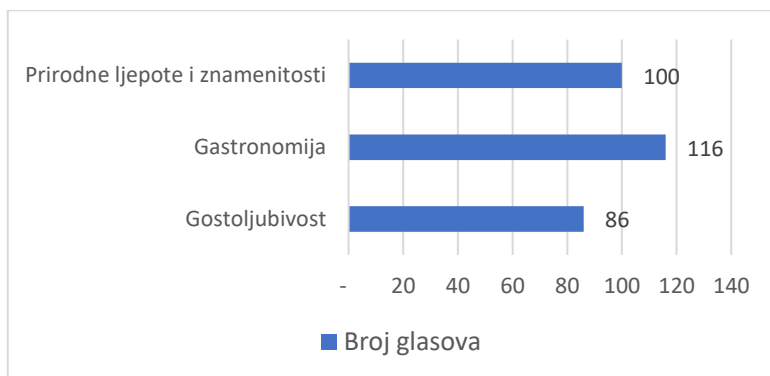

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 8: Koje od navedenih karakteristika vas asociraju na Slavoniju i Baranju?

Od ukupno 161 anketiranih ispitanika, njih 116 (72%) odgovorilo je da je prva asocijacija koju imaju kada razmišljaju o Slavoniji i Baranji gastronomija, dok je asocijaciju vezanu uz prirodne ljepote i znamenitosti za navedeno područje označilo čak 100 (62,1%) ispitanika. Asocijaciju vezanu uz gostoljubivost odabralo je 86 (53,4%) ispitanika. (Grafikon 8).

Grafikon 8. Asocijacije na Slavoniju i Baranju

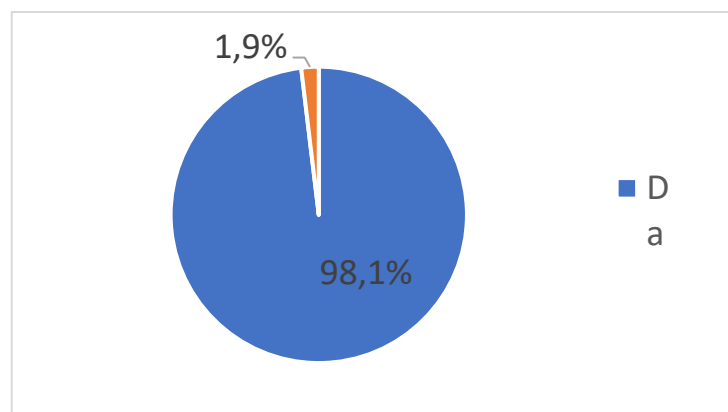

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 9: Slažete li se da na području Slavonije i Baranje treba više ulagati u organizaciju manifestacija?

Provedenim istraživanjem, 98,1% ispitanika slaže se da je potrebno više ulagati u organizaciju manifestacija i njihovo razvijanje te samo njih 1,9% smatra da to nije potrebno. (Grafikon 9).

Grafikon 9. Veća ulaganja u organizaciju manifestacija

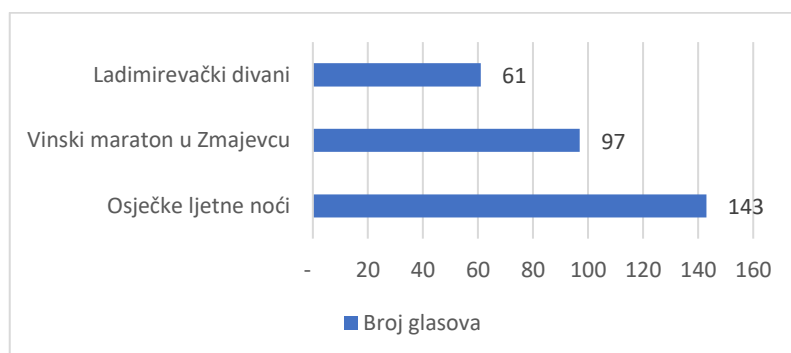

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 10: Za koje od navedenih manifestacija ste čuli?

Anketirane osobe, između ponuđenih manifestacija koje se odvijaju na području Slavonije i Baranje, označile su manifestaciju „Osječke ljetne noći“ kao najprepoznatljiviju, te je 143 (88,8%) ispitanika odabralo upravo tu manifestaciju.. Druga manifestacija s najviše odabira je „Vinski maraton u Zmajevcu“, gdje je 97 (60,2%) ispitanika označilo da zna za navedenu manifestaciju. Manje poznata manifestacija koja je bila ponuđena je „Ladimirevački divani“, za koju je samo 61 (37,9%) ispitanik označio da je upoznat s održavanjem manifestacije. (Grafikon 10).

Grafikon 10. Prepoznatljivost manifestacije

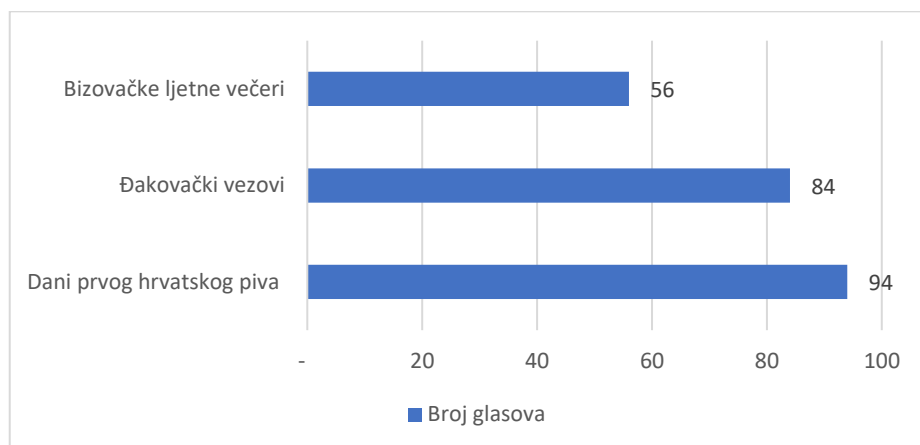

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 11: Koje od navedenih manifestacija ste posjetili?

Prema podacima prikupljenim od ispitanih sudionika ankete, 94 (66,2%) ispitanika posjetilo je manifestaciju „Dani prvog hrvatskog piva“, a manifestaciju „Đakovački vezovi“ posjetilo je 84 ispitanika, što je u postotku od 59,2%. „Bizovačke ljetne večeri“ posjetilo je 56 ispitanika, u postotku od 39,4% (Grafikon 11).

Grafikon 11. Posjećenost manifestacija

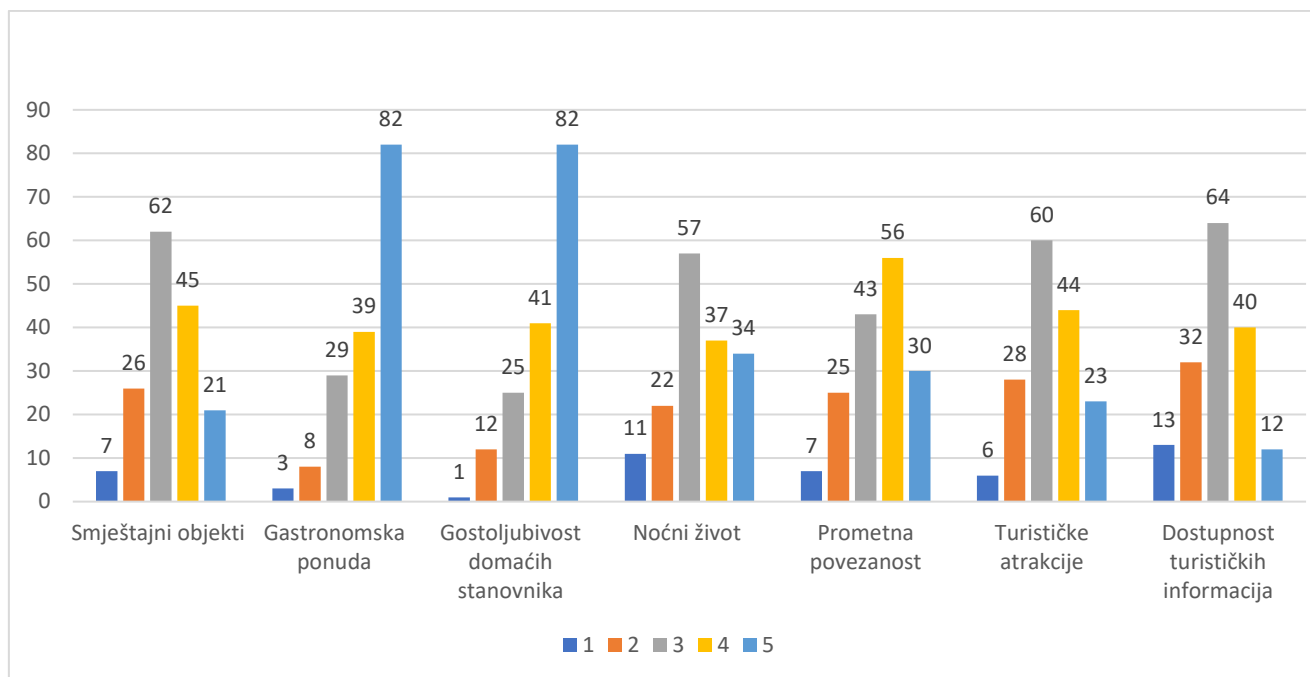

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 12: Ocijenite zadovoljstvo sljedećih stavki u Slavoniji i Baranji od 1 do 5.

Sljedeći grafikon prikazuje zadovoljstvo ispitanika određenim stavkama. Ispitanici su trebali ocijeniti stavke navedene u pitanju ocjenama od 1 do 5, a to su: smještajni objekt, gastronomska ponuda, gostoljubivost domaćih stanovnika, noćni život, prometna povezanost, turističke atrakcije i dostupnost turističkih informacija. Stavku o smještajnim objektima 62 ispitanika je ocijenilo ocjenom 3, ocjenu 1 dalo je samo sedmero ispitanika, dok je njih 21 dalo ocjenu 5. Gastronomsku ponudu je 82 ispitanika označilo ocjenom 5, a samo troje ispitanika dalo je ocjenu 1. Ista je situacija sa stavkom o gostoljubivosti domaćih stanovnika, gdje je 82 ispitanika dalo ocjenu 5, njih 41 ocijenilo je stavku ocjenom 4 te samo jedan ispitanik ocjenom 1. Noćni život u Slavoniji i Baranji dobio je prosječnu ocjenu 3 koju je označilo 57 ispitanika. Stavka o prometnoj povezanosti ocijenjena je ocjenom 4, a nju je označilo 56 ispitanika. Od ukupnog broja anketiranih ispitanika, 60 ih je stavku o turističkim atrakcijama ocijenilo ocjenom 3, a ocjenom 4 ocijenilo ju je 44 ispitanika. Posljednju stavku o dostupnosti turističkih informacija ispitanici su ocijenili ocjenom 3, 13 ispitanika dalo je ocjenu 1 te samo njih 12 ocjenu 5 (Grafikon 12).

Grafikon 12. Zadovoljstvo stavkama u Slavoniji i Baranji

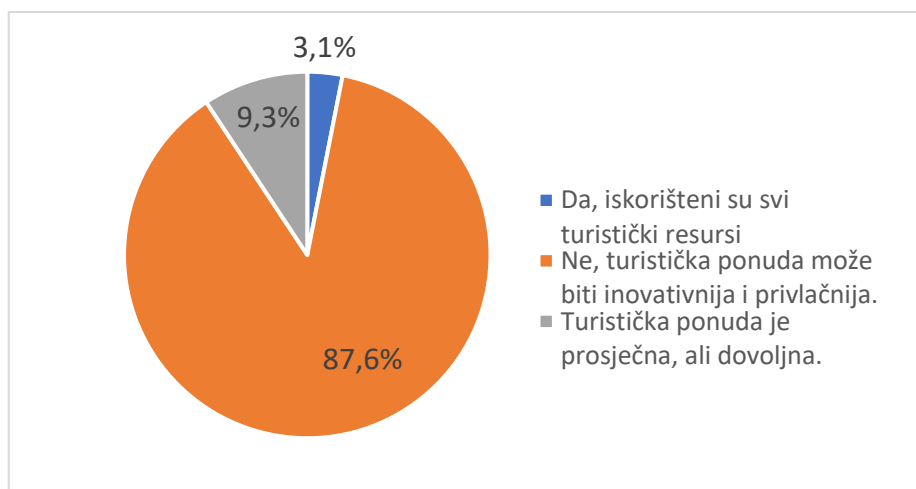

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 13: Smatrate li da je u Slavoniji i Baranji iskorišten sav kapacitet za stvaranje turizma?

Na pitanje „Smatrate li da je u Slavoniji i Baranji iskorišten sav kapacitet za stvaranje turizma?“ 87,6% ispitanika označilo je odgovor „Ne, turistička ponuda može biti inovativnija i privlačnija.“. Samo 9,3% ispitanika smatra da je turistička ponuda prosječna, ali dovoljna, dok 3,1% ispitanika smatra da su iskorišteni svi turistički resursi (Grafikon 13).

Grafikon 13. Iskorištenost kapaciteta za stvaranje turizma

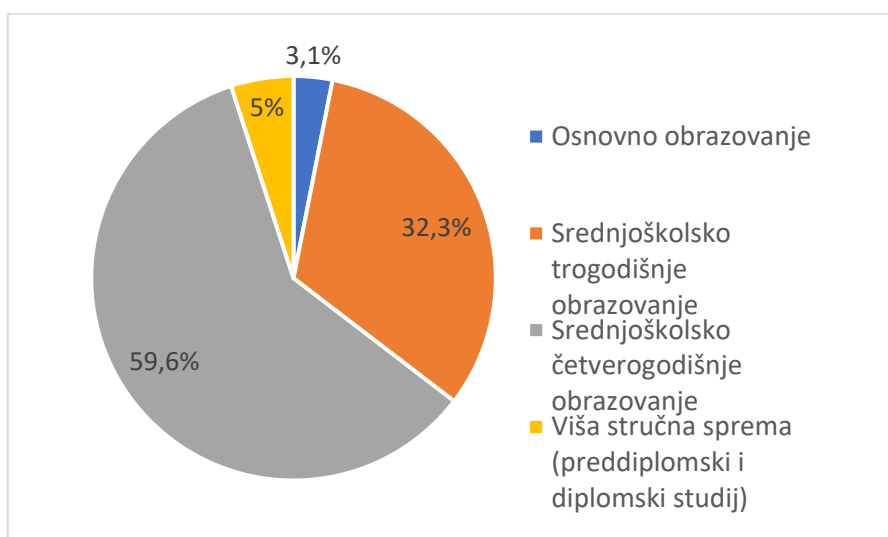

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 14: Što mislite, s kojom razinom obrazovanja najviše ljudi radi u turizmu u Slavoniji i Baranji?

Sljedećim pitanjem željelo se saznati što ispitanici misle o razini obrazovanja ljudi koji rade u turizmu. Na temelju rezultata, 59,6% ispitanika misli da u turizmu rade osobe koje imaju završeno srednjoškolsko četverogodišnje obrazovanje. Samo 5% ispitanika misli da zaposleni u turizmu imaju završen preddiplomski ili diplomski studij (Grafikon 14).

Grafikon 14. Razina obrazovanja zaposlenih u turizmu u Slavoniji i Baranji

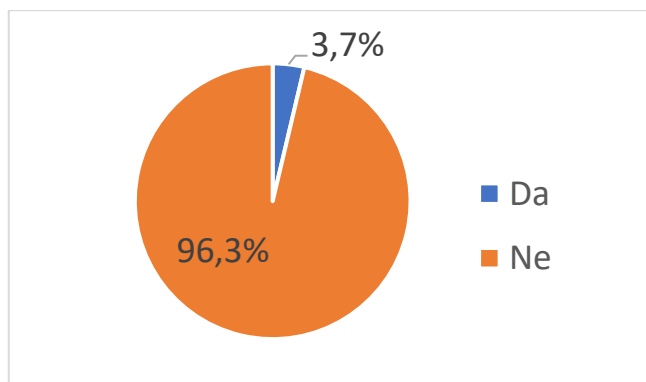

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 15: Smatrate li da lokale vlasti ulažu dovoljno sredstava kako bi zadržali i ponudili posao mladim ljudima na području Slavonije i Baranje?

Na sljedeće pitanje 96,3% ispitanika odgovorilo je da se ne ulaže dovoljno sredstava u zadržavanje i zaposlenje mladih ljudi na području Slavonije i Baranje, a samo 3,7% da je uloženo dovoljno (Grafikon 15).

Grafikon 15. Zadržavanje mladih ljudi na području Slavonije i Baranje

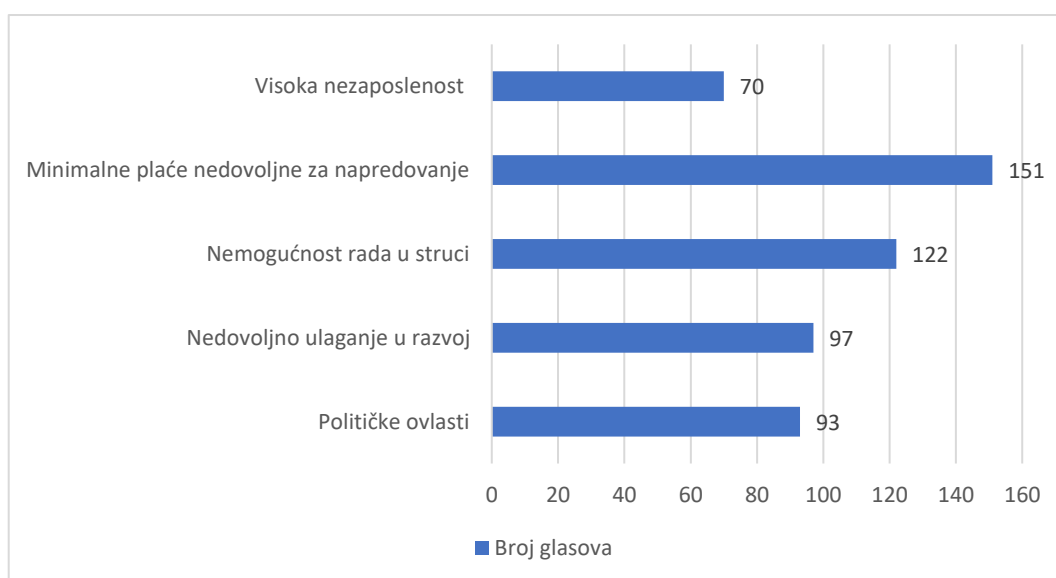

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 16: Odaberite odgovore za koje se slažete da su razlog zašto mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju?

Na temelju istraživanja, na pitanje o tome koji su razlozi toga što mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju, najviše je ispitanika odgovorilo da su glavni razlog minimalne plaće nedovoljne za napredovanje (151) i nemogućnost rada u struci (122). (Grafikon 16)

Grafikon 16. Razlog odlaska mladih ljudi iz Slavonije

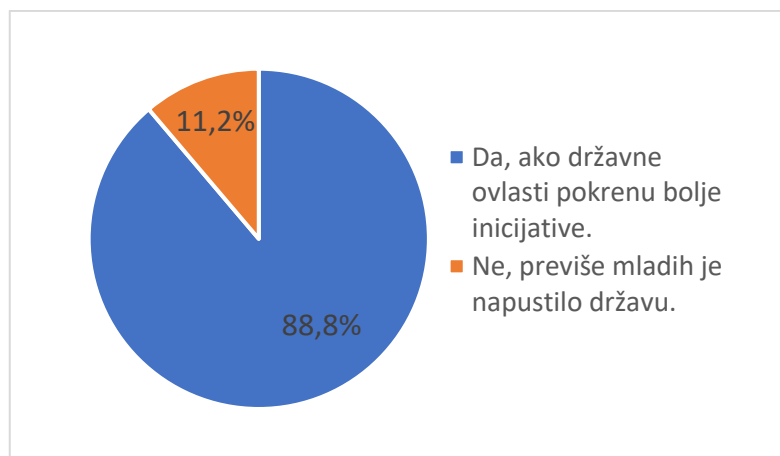

Izvor: vlastita izrada autora

Pitanje 17: Mislite li da postoji šansa za boljom budućnosti u Slavoniji i Baranji?

Posljednje pitanje u online anketnom pitanju glasilo je „Mislite li da postoji šansa za boljom budućnosti u Slavoniji i Baranji?“, na koje je 88,8% ispitanika odgovorilo da postoji ako državne ovlasti pokrenu bolje inicijative. Samo 11,2% odgovorilo je da ne postoji šansa za boljom budućnosti turizma na navedenoj regiji iz razloga što je previše mladih napustilo državu (Grafikon 17).

Grafikon 17. Bolja budućnost turizma u Slavoniji i Baranji

Izvor: vlastita izrada autora

3.4. Ograničenja istraživanja

Tijekom istraživanja nailazilo se na nekoliko ograničenja koja su se razvila tijekom provedbe online anketiranja ispitanika. Anketni upitnik ispunio je ukupno 161 ispitanik, no tijekom odvijanja ankete razvio se problem vremenskog ograničenja. Naime, smatra se da bi rezultati i podaci provedene ankete bili brojniji i pouzdaniji kada bi se anketa provodila u dužem vremenskom razdoblju. Kako je anketni upitnik ispunio samo 161 ispitanik, nailazi se na ograničenje tijekom provedbe anketiranja koje uključuje spol ispitanika. Anketni upitnik većinom su ispunile osobe ženskog spola, dok je muški spol u manjini. Što se tiče dobnih skupina, one nisu ravnomjerno ispunjene iz razloga što je anketu ispunilo najviše ispitanika između 18 i 24 godine, dok ju je najmanje ispunilo ispitanika starosti između 41 i 45 godina. Glavni kriterij ankete bio je da ispitanici moraju biti s područja Slavonije i Baranje, iz razloga što se kroz anketu mora izraziti mišljenje koje imaju stanovnici tog područja. Unatoč tome, ne može se sa sigurnošću reći da su svi ispitanici zaista bili s područja Slavonije i Baranje.

4. ZAKLJUČAK

Turizam, kao vrlo razgranata gospodarska grana, doprinosi velikom dijelu prihoda svih država svijeta, pa tako i Hrvatske. Hrvatska, kao teritorijalno određena država, podijeljena je na kontinentalni i obalni dio. Turizam je od davne prošlosti razvijeniji na obalnom dijelu države, nego u kontinentalnom. Upravitelji države sve resurse koje posjeduje obalna strana države iskoristili su kao sklapanje ogromne turističke ponude primamljive velikom broju turista koji svake godine posjećuje te regije i gradove. Nažalost, kada pogledamo Slavoniju, može se znatno primijetiti da njezini resursi nisu predstavljeni na pravi način te nisu dovoljno promovirani kako bi privukli turiste u taj dio Hrvatske. Slavonija sa svim svojim resursima i znamenitostima koje posjeduje može stvoriti savršenu turističku ponudu te postati popularnija na domaćem i stranom tržištu. Posljednjih godina, sav razvoj usmjeren je na modernizam, a to isto tako pomaže boljem predstavljanju kulturno–povijesne baštine te privlačenju turista. Predstavljanjem kulturno–povijesne baštine, znamenitosti, tradicije i običaja ulaže se u obrazovanje i razvijanje spoznaje turista u to da Slavonija ima puno zanimljivosti i događaja koji zajedno čine razvijenu turističku sliku te regije.

Konstantno zanemarivanje Slavonije i neulaganje u njezin razvoj dovelo je taj dio regije do znatnih problema, koji su najviše utjecali na iseljenje stanovnika u druge države zbog nedovoljnih prihoda za preživljavanje njihovih obitelji u Hrvatskoj. Upravo ta činjenica, da je najviše Hrvata u druge države otišlo upravo iz Slavonije, govori o tome kako su njezini resursi neiskorišteni.

Razvijanjem i većim ulaganjem u turizam Slavonije, osim što bi se omogućio sam razvitak te regije, došlo bi do većeg broja zaposlenih. Turizam u Slavoniji moguć je ukoliko se na turističko tržište stavi definirani brend koji će predstavljati Slavoniju i koji će asociirati posjetitelje na cjelokupnu ponudu koju ona sadrži. Na temelju istraživanja, putem online anketnog upitnika i na temelju odgovora koje su ispitanici odabrali može se zaključiti da, iako su anketu ispunjavali stanovnici Slavonije i Baranje, 28,6% ispitanika nije upoznato s turističkom ponudom te regije. Također, istraživanja su dokazala da skoro 90% ispitanika misli kako lokalne vlasti ne ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude i u zadržavanje te pronalaženje posla za mlade ljude na tom području. Upravo zato, glavni odgovor koji je dokazao lošu situaciju u Slavoniji, je taj da mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju jer zarađuju minimalne plaće koje nisu dovoljne za napredovanje.

Da bi Slavonija postala razvijenija i poznatija na turističkom tržištu, potrebno je usmjeriti ulaganja u njezin razvoj te prilagoditi ponudu ciljanim posjetiteljima. Takvim postupanjem, otvorilo bi se više smještajnih jedinica za turiste, povećala bi se potražnja i ponuda Slavonije i Baranje te bi se otvorilo više radnih mjesta na kojima bi mladi i obrazovani ljudi mogli raditi i svojim idejama obogatiti turističku sliku Slavonije.

5. LITERATURA

1. Akrap a. (2009.) Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije. Zagreb. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
2. Andrić, S., (-), Slavonija, Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Dostupno na: <http://hips.hr/slavonija/> (03. 08. 2023.)
3. ARZ – aktualno, realno, zanimljivo, Kako je nastalo panonsko more, [online] Dostupno na: <https://www.arz.hr/kako-je-nestalo-panonsko-more/> (02.08.2023.)
4. Bartoluci M., Kesar, O., Hendija, Z. (2014), “Critical Analysis of Economic Sustainability of Tourism Development in Continental Croatia” Zagreb: Ekonomski fakultet
5. Dobrota A. (2018.) Cimerfraj.hr, Što je seoski turizam i kako spojiti poljoprivredu s turizmom u Hrvatskoj? [Elektronički članak] Dostupno na: <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/seoski-turizam-hrvatska> (23.08.2023.)
6. Glas Slavonije, Legenda kaže: Lad i mir Evici! [online] Dostupno na: <https://www.glas-slavonije.hr/250796/11/Legenda-kaze-Lad-i-mir-Evici> (16.08.2023.)
7. Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“. (2003.) Razvojne perspektive ruralnog svijeta Slavonije i Baranje: zbornik radova sa skupa. Zagreb. str. 6-182.
8. Investicijski vodič Osječko – baranjske županije, Turizam, [online] Dostupno na: http://www.obzinvest.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=240&Itemid=4 (03.08.2023.)
9. Kombol P. T. (2006.) [pregledni članak] Kulturno nasljeđe i turizam. Varaždin. str 6.
10. Kotler P. (2010.) Marketing u ugostiteljstvu, hotelijerstvu i turizmu. Zagreb
11. Lovni turizam u Hrvatskoj [online] 2020. Dostupno na: <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/lovni-turizam-u-hrvatskoj>, (23. 08. 2023.)
12. Naglav T. Martinović N. Mađarac M. S. Ruralni turizam u Osječko – baranjskoj županiji – stanje i perspektive. Časopis za ekonomiju i politiku tranzicije [Elektronički časopis]. Str. 3-4. 2019. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/342743> (03.08.2023.)
13. Općina Darda, Sulejmanov most – slavni turski most Sultana Sulejmana Veličanstvenog završavao je u Dardi, [online] Dostupno na: <http://darda.hr/turizam/> (16.08.2023.)

14. Općina Kneževi Vinogradi, Znamenitosti, [online] Dostupno na: <https://knezevi-vinogradi.hr/opcina/o-nama/znamenitosti/> (16.08.2023.)
15. Općina Petrijevci, Žetvene svečanosti, [online] Dostupno na: https://www.petrijevci.hr/izbornik2.php?n_id=33 (16.08.2023.)
16. Petrić, L. (-). Osnove turizma. Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet.
17. Povijesne znamenitosti [online], Spomen – vlak nekadašnje uskotračne slavonsko – podravske željeznice, Nakladnik: Turistička zajednica grada Belišća, Dostupno na: <https://www.tzbelisce.net/povijesne-znamenitosti/>, (31.08.2023.)
18. Park prirode Kopački rit, JUPP KOPAČKI RIT [online], Dostupno na: JUPP KOPAČKI RIT – JU PP Kopački rit (pp-kopacki-rit.hr) (18. 08. 2023.)
19. Sršan S. (2000.) Naselja u istočnoj Hrvatskoj krajem 17. i početkom 18. stoljeća. Osijek
20. Turistička zajednica Donji Miholjac, Povijest grada, [online] Dostupno na: <https://tz-donjimiholjac.hr/wp/povijest/> (04.08.2023.)
21. Turistička zajednica grada Belišća, Povijest Belišća, [online] Dostupno na: <https://www.tzbelisce.net/povijest-belisca/> (07.08.2023.)
22. Turistička zajednica grada Belišća, Povijesne znamenitosti, [online] Dostupno na: <https://www.tzbelisce.net/povijesne-znamenitosti/> (07.08.2023.)
23. Turistička zajednica grada Valpova, Valpovački dvorac Prandau – Normann, [online] Dostupno na: <https://tz.valpovo.hr/dvorac-i-perivoj-valpovo/> (07.08.2023.)
24. Turistička zajednica općine Bizovac, Položaj, [online] Dostupno na: <https://www.tzob.hr/tzob-polozaj> (16.08,2023.)
25. Turistička zajednica Baranje, O Baranji, [online] Dostupno na: <https://tzbaranje.hr/o-baranji/> (16. 08. 2023.)
26. Valčić M. (2018.). Kultura i turizam.str 129. Zagreb.
27. Vučevac S. (2010.) Marketinški aspekti razvoja turizma Osječko – baranjske županije. Završni rad. Osijek. Zbirka mag. i dokt. radnji
28. Meler M. (2002) Zbornik radova Znanstvenog skupa Kontinentalni gospodarski resursi u funkciji razvitka turizma Republike Hrvatske. Osijek: Ekonomski fakultet
29. Živković P. (2008.) Turistička privlačnost Osječko – baranjske županije. Osijek.

PRILOZI

POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1. Dvorac Mailath - Prandau	12
Slika 2. Palača Gutmann.....	13
Slika 3. Dvorac grofova Prandau - Normann	14
Slika 4. Vlak Čiro	15
Slika 5. Trg Svetog Trojstva	16
Slika 6. Secesijski niz zgrada u Osijeku	16
Slika 7. Grb Etno selo Bocanjevci.....	18
Slika 8. Kneževi Vinogradi.....	20
Slika 9. Manifestacija u Zmajevcu	20
Slika 10. Didin konak	21
Slika 11. Logo Parka prirode Kopački rit.....	26
Slika 12. Ruralni turizam.....	30

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Prebivalište.....	37
Grafikon 2. Spol ispitanika.....	37
Grafikon 3. Dob ispitanika	38
Grafikon 4. Stupanj obrazovanja	38
Grafikon 5. Radni odnos ispitanika	39
Grafikon 6. Poznavanje turističke ponude Slavonije i Baranje.....	39
Grafikon 7. Ulaganje dovoljno sredstava od lokalnih vlasti u razvoj turističke ponude.....	40
Grafikon 8. Asocijacije na Slavoniju i Baranju	40
Grafikon 9. Veća ulaganja u organizaciju manifestacija	41
Grafikon 10. Prepoznatljivost manifestacije	41
Grafikon 11. Posjećenost manifestacija.....	42
Grafikon 12. Zadovoljstvo stavkama u Slavoniji i Baranji	43
Grafikon 13. Iskorištenost kapaciteta za stvaranje turizma.....	43
Grafikon 14. Razina obrazovanja zaposlenih u turizmu u Slavoniji i Baranji	44
Grafikon 15. Zadržavanje mladih ljudi na području Slavonije i Baranje.....	44
Grafikon 16. Razlog odlaska mladih ljudi iz Slavonije.....	45
Grafikon 17. Bolja budućnost turizma u Slavoniji i Baranji	46

Anketni upitnik

ANKETNI UPITNIK -> Kulturno - povijesna baština i turistički resursi sjevernog dijela istočne Slavonije

Poštovani/poštovana,

ljubazno Vas molim da odvojite pet minuta svojeg slobodnog vremena za ispunjavanje ovog anketnog upitnika.

Uvjet za mogućnost ispunjavanja anketnog upitnika je da imate prebivalište na području Slavonije i Baranje.

Anketni upitnik se provodi u svrhu istraživačkog dijela za završni preddiplomski rad za smjer Menadžment turizma i sporta na Međimurskom veleučilištu u Čakovcu.

Ovaj anketni upitnik je anonimn, te će se dobiveni rezultati koristiti tijekom i za svrhu izrade navedenog rada.

Unaprijed se zahvaljujem na uloženom vremenu!

Imate li prebivalište na području Slavonije i Baranje? *

- Ako da, nastavite s ispunjavanjem ankete.
- Ako ne, hvala Vam na sudjelovanju.

Spol *

- M
- Ž

Dob *

- 18 - 24
- 25 - 30
- 31 - 35
- 36 - 40
- 41 - 45
- 46 - 50
- 50 i više

Označite stupanj obrazovanja koji ste postigli do sada *

- Osnovna škola
- Srednja škola
- Preddiplomski studij
- Diplomski studij
- Poslijediplomski studij
- Doktorat

Navedite u kakvom ste radnom odnosu *

- Zaposlen/a
- Nezaposlen/a

Jeste li upoznati s turističkom ponudom Slavonije i Baranje? *

- Da
- Ne

Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava u razvoj turističke ponude Slavonije i Baranje? *

- Da
- Ne

Koje od navedenih karakteristika vas asociraju na Slavoniju i Baranju *

- Gostoljubivost
- Gastronomija
- Prirodne ljepote i znamenitosti

Slažete li se da na području Slavonije i Baranje treba više ulagati u organizaciju manifestacija? *

- Da
 Ne

Za koje od navedenih manifestacija ste čuli? *

- Osječke ljetne noći
 Vinski maraton u Zmajevcu
 Ladimirevački divani

Koje od navedenih manifestacija ste posjetili?

- Dani prvog hrvatskog piva
 Đakovački vezovi
 Bizovačke ljetne večeri

Ocijenite zadovoljstvo sljedećih stavki u Slavoniji i Baranji od 1 do 5 *

	1	2	3	4	5
Smještajni obje...	☐	☐	☐	☐	☐
Gastronomska ...	☐	☐	☐	☐	☐
Gostoljubivost ...	☐	☐	☐	☐	☐
Noćni život	☐	☐	☐	☐	☐
Prometna pove...	☐	☐	☐	☐	☐
Turističke atrak...	☐	☐	☐	☐	☐
Dostupnost tur...	☐	☐	☐	☐	☐

123

Smatrate li da je u Slavoniji i Baranji iskorišten sav kapacitet za stvaranje turizma? *

Da, iskorišteni su svi turistički resursi.

Ne, turistička ponuda može biti inovativnija i privlačnija.

Turistička ponuda je prosječna, ali dovoljna.

Što mislite, s kojom razinom obrazovanja najviše ljudi radi u turizmu u Slavoniji i Baranji? *

Osnovno obrazovanje

Srednjoškolsko trogodišnje obrazovanje

Srednjoškolsko četverogodišnje obrazovanje

Viša stručna sprema (preddiplomski i diplomski studij)

Smatrate li da lokalne vlasti ulažu dovoljno sredstava kako bi zadržali i ponudili posao mladim ljudima na području Slavonije i Baranje? *

Da

Ne

Odaberite odgovore za koje se slažete da su razlog zašto mladi ljudi napuštaju Slavoniju i Baranju. *

Političke ovlasti

Nedovoljno ulaganje u razvoj

Nemogućnost rada u struci

Minimalne plaće nedovoljne za napredovanje

Visoka nezaposlenost

Mislite li da postoji šansa za boljom budućnosti u Slavoniji i Baranji? *

Da, ako državne ovlasti pokrenu bolje inicijative.

Ne, previše mladih je napustilo državu.